

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU6

Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till pågående arbete. Yrkandena handlar bl.a. om strategier för att nå ett jämställt samhälle, arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet samt olika ändringar i diskrimineringslagen.

I betänkandet finns 24 reservationer (S, SD, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (SD). I det särskilda yttrandet redovisar Sverigedemokraterna ett andrahandsyrkande när det gäller åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m.

Behandlade förslag

Cirka 70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Strategier för att nå ett jämställt samhälle	7
Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	12
Hedersrelaterat våld och förtryck	23
Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m.	28
Åtgärder mot åldersdiskriminering	36
Vitbok om hbt-personers villkor	40
Jämlikhetsdata	42
Ändringar av diskrimineringslagen	44
Diskrimineringsombudsmannen m.m.	48
Reservationer	52
1. Strategier för att nå ett jämställt samhälle, punkt 1 (S)	52
2. Strategier för att nå ett jämställt samhälle, punkt 1 (SD)	53
3. Strategier för att nå ett jämställt samhälle, punkt 1 (MP)	54
4. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (S)	55
5. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (SD)	56
6. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (C)	57
7. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (MP)	59
8. Nollvision för mäns våld mot kvinnor, punkt 3 (S, V, C, MP)	60
9. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (S)	61
10. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (C)	62
11. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (MP)	63
12. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (S)	64
13. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (SD)	65
14. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (V)	66
15. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (C)	68
16. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (MP)	69
17. Åtgärder mot åldersdiskriminering, punkt 6 (S)	70
18. Åtgärder mot åldersdiskriminering, punkt 6 (MP)	71
19. Jämlikhetsdata, punkt 8 (V, MP)	72
20. Ändringar av diskrimineringslagen, punkt 9 (SD)	72
21. Ändringar av diskrimineringslagen, punkt 9 (V)	73
22. Ändringar av diskrimineringslagen, punkt 9 (MP)	74
23. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (S)	75
24. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (MP)	76
Särskilt yttrande	77
Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (SD)	77
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	78
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	78

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Strategier för att nå ett jämställt samhälle

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 2,

2023/24:953 av Björn Wiechel (S),

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 12 och

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (MP)

2. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3–5,

2023/24:1697 av Aida Birinxhiku (S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 9 och 10,

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 14,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4, 12 och 21,

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 22 och 23,

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 55, 56 och 64,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 72, 105, 106, 113 och 118 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84.

Reservation 4 (S)

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (MP)

3. Nollvision för mäns våld mot kvinnor

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 88,

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 2 och

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 63.

Reservation 8 (S, V, C, MP)

4. Hedersrelaterat våld och förtryck

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:884 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2,

2023/24:924 av Ulrika Westerlund och Amanda Lind (båda MP) yrkande 1,

2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 1,
 2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 26,
 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 60 och
 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 94.

Reservation 9 (S)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (MP)

5. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20,
 2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9,
 2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 36,
 2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 2,
 2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S),
 2023/24:1240 av Martina Johansson (C) yrkande 4,
 2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 37,
 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12
 samt
 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 50, 64 och 65.

Reservation 12 (S)

Reservation 13 (SD)

Reservation 14 (V)

Reservation 15 (C)

Reservation 16 (MP)

6. Åtgärder mot åldersdiskriminering

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 57 och
 2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 7 och 8.

Reservation 17 (S)

Reservation 18 (MP)

7. Vitbok om hbt-personers villkor

Riksdagen avslår motion

2023/24:327 av Robert Hannah (L).

8. Jämlikhetsdata

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 1 och
 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 105.

Reservation 19 (V, MP)

9. Ändringar av diskrimineringslagen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 13,

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 6,

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 12 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 153 och 154.

Reservation 20 (SD)

Reservation 21 (V)

Reservation 22 (MP)

10. Diskrimineringsombudsmannen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 11,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 18,

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 159 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 66.

Reservation 23 (S)

Reservation 24 (MP)

Stockholm den 14 mars 2024

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Magnus Persson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Magnus Persson (SD), Viktor Wärnick (M), Patrik Lundqvist (S), Saila Quicklund (M), Serkan Köse (S), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Sofia Amløh (S), Arin Karapet (M), Ciczie Weidby (V), Magnus Jacobsson (KD), Leila Ali Elmi (MP), Camilla Mårtensen (L), Ulf Lindholm (SD), Adrian Magnusson (S), Jonathan Svensson (S), Helena Vilhelmsson (C) och Anette Rangdag (SD).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 71 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24 inom områdena jämställdhet och åtgärder mot diskriminering. Motionsyrkandena gäller bl.a. frågor om strategier för att nå ett jämställt samhälle, arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet samt olika ändringar i diskrimineringslagen.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Strategier för att nå ett jämställt samhälle

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bl.a. göra olika analysinsatser i arbetet för att främja ett jämställt samhälle och tillsätta en jämställdhetskommision.

Jämför reservation 1 (S), 2 (SD) och 3 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) anser motionärerna att de mätbara nyckeltalen för att uppnå en jämn fördelning av makt och inflytande bör revideras (yrkande 2). Enligt motionärerna bör en mätmetod tas fram som sätter fokus på förutsättningar framför utfall.

I kommittémotion 2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) lyfter motionärerna fram behovet av att uppmärksamma och motverka strukturella orättvisor i samhället som förhindrar vissa grupper att få tillgång till resurser, rättigheter och möjligheter. Motionärerna anser att förståelsen för dessa strukturella orättvisor, som även kallas strukturellt våld, och konsekvenserna av dem behöver öka (yrkande 12).

I kommittémotion 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) framhåller motionärerna vikten av att ha med ett intersektionellt perspektiv i arbetet för att nå jämställdhetsmålen (yrkande 1). Det handlar enligt motionärerna om att betona och synliggöra skillnader inom respektive grupp som beror på andra aspekter än kön och hitta sätt att motverka dessa skillnader. Motionärerna betonar också att samhället måste arbeta förebyggande mot destruktiva mansroller och agera för att ändra på begränsande normer och värderingar (yrkande 6). Motionärerna förespråkar även att granskande myndigheter ges i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader samt analysera möjliga konsekvenser för den ekonomiska jämställdheten (yrkande 7). Vidare anser motionärerna att indikatorerna inom målområdet ekonomisk jämställdhet bör arbetas om (yrkande 28). Motionärerna menar att det bör införas fler och annorlunda konstruerade indikatorer enligt den analys som Jämställdhetsmyndigheten gjort av verksamma indikatorer för detta målområde.

I motion 2023/24:953 av Björn Wiechel (S) föreslår motionären att en jämställdhetskommision ska tillsättas. Med tanke på att de problem som rör jämställdhet är såväl komplexa som vitt skilda anser motionären att kommissionens uppdrag bör vara att granska, analysera och ge rekommendationer som omfattar flera sektorer och områden för att därigenom säkerställa en samlad och effektiv strategi för att uppnå jämställdhet i Sverige.

Bakgrund

Jämställdhetspolitikens mål

Det mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen har fattat beslut om är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115). Utifrån det övergripande målet har regeringen fastställt sex delmål som vägleder regeringens politik. Dessa delmål är jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, jämställd hälsa och att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

När det gäller det sjätte delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra tillsatte regeringen i augusti 2023 en statlig utredning med uppdrag att bl.a. föreslå en ny lydelse av detta delmål (dir. 2023:117). I uppdraget ingår också att bedöma om det bör inrättas ett sjunde delmål om att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget redovisades för regeringen i dessa delar den 7 mars 2024 i delbetänkandet Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld (SOU 2024:21).

Uppföljning av jämställdhetspolitikens mål

Jämställdhetsmyndigheten som inrättades den 1 januari 2018 är förvaltningsmyndighet för frågor som rör jämställdhetspolitiken. Enligt sin instruktion (SFS 2017:937) ska myndigheten arbeta med uppföljning, analys, samordning, kunskap och stöd i syfte att nå de jämställdhetspolitiska målen och bidra till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken. Myndigheten ska löpande bistå regeringen i jämställdhetspolitiska frågor.

Sedan Jämställdhetsmyndigheten inrättades har den på uppdrag av regeringen genomfört fördjupade uppföljningar av samtliga sex jämställdhetspolitiska delmål. Rapporten Ojämna insatser för jämställdheten – En lägesbild över de sex jämställdhetspolitiska målen och styrningen för att nå dit (rapport 2023:18) utgör den sista delen i myndighetens uppföljningssystem. Rapporten, som publicerades i november 2023, beskriver och analyserar utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen och utfallet av styrningen av jämställdhetspolitiken under perioden 2017–2022. Rapporten innehåller en sammanställning och en helhetsbedömning av centrala och återkommande slutsatser i de analyser och uppföljningar som myndigheten genomfört. Jämställdhetsmyndigheten bedömer bl.a. att det finns ett behov av att konkretisera hur de jämställdhetspolitiska delmålen ska uppnås. I dag är det endast för delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra som det finns en strategi. Även för övriga fem delmål finns det enligt myndigheten behov av att ta fram strategier, etappmål eller handlingsplaner som på motsvarande sätt konkretiserar arbetet för att uppnå målen.

När det gäller uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om ekonomisk jämställdhet framhåller Jämställdhetsmyndigheten i sin uppföljningsrapport för detta delmål (rapport 2022:2) att det finns utvecklingsmöjligheter för de indikatorer som används. Myndigheten förordar ett koncist indikatorpaket med färre kärnindikatorer med tydlig målformulering, som spänner över hela livscykelperspektivet samt innehåller både resultat-, process- och strukturindikatorer, för att därigenom bättre kunna följa upp utvecklingen.

Jämställdhetsmyndigheten tar vidare fram årliga resultatrapporter som ett underlag för att utveckla styrningen av jämställdhetspolitiken. I april 2023 publicerade myndigheten rapporten *Steg framåt* och nya utmaningar – resultatrapporten 2023 (rapport 2023:10).

Jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet och i statliga myndigheter

Jämställdhetsintegrering, i kombination med särskilda jämställdhetspolitiska åtgärder, är sedan 1990-talet regeringens huvudsakliga strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Strategin innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg i beslutsprocessen. Arbetet med jämställdhetsintegrering ska systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag får för kvinnor respektive män, åtgärda negativa konsekvenser och skapa förändring.

Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering styrs för åren 2021–2025 av en strategi som regeringen fattade beslut om i juni 2021 (A201/01442). Centrala processer för arbetet med jämställdhetsintegrering i Regeringskansliet är budgetprocessen, myndighetsstyrningen, lagstiftningsprocessen samt EU-arbetet och övrigt internationellt arbete.

För att stärka och vidareutveckla de statliga myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering så att deras kärnverksamhet ännu bättre bidrar till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken har regeringen sedan 2013 bedrivit utvecklingsprogrammet *Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JIM)*. Programmet omfattar i dag ett femtiotal statliga myndigheter. En nyhet för programperioden 2020–2025 är att deltagande myndigheter inte bara ska åtgärda jämställdhetsproblem i den egna verksamheten utan också bidra till att öka jämställdheten i samhället i samverkan med relevanta samhällsaktörer (A2020/02041).

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att stödja statliga myndigheter i deras arbete med jämställdhetsintegrering. Stödet ska i relevanta delar planeras och erbjudas i samverkan med Diskrimineringsombudsmannen, Ekonomistyrningsverket och Statistiska centralbyrån.

Redogörelse för utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten

I enlighet med ett beslut i riksdagen har regeringen sedan 1988 redovisat fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som en del av budgetpropositionen (prop. 1987/88:105, bet. 1987/88:AU17, rskr. 1987/88:364).

När det gäller budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1) återfinns redovisningen i bilaga 3 till propositionen. I bilagens första avsnitt beskrivs hur skillnaden mellan kvinnor och män har utvecklats på arbetsmarknaden. I det efterföljande avsnittet ligger fokus på skillnaden i kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst. Efter det följer ett avsnitt om ekonomiska drivkrafter till arbete. Slutligen redovisas en bedömning av hur reformer 2023 och 2024 påverkar fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män.

Arbete med intersektionalitet i jämställdhetspolitiken

Jämställdhetsmyndigheten är som det redogjorts för ovan förvaltningsmyndighet för frågor som rör jämställdhetspolitiken. Utöver att beakta maktordningar baserade på kön ska myndigheten, när det bidrar till bättre prioriteringar och större träffsäkerhet i utformningen av insatserna och genomförandet av jämställdhetspolitiken, även beakta maktordningar baserade på kategorier såsom sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, social bakgrund, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning eller ålder (6 § förordningen [2017:937] med instruktion för Jämställdhetsmyndigheten).

Statistiska centralbyrån (SCB) har på regeringens uppdrag tagit fram en handledning för arbete med könsuppdelad statistik med ett särskilt fokus på hur kön kan samvariera med andra variabler (Könsuppdelad statistik, SCB 2023).

Kommissionen för jämställda livsinkomster

Regeringen tillsatte i mars 2020 en kommission för jämställda livsinkomster, med uppdrag att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män i Sverige samt bidra till regeringens övergripande mål för jämställdhetspolitiken: att kvinnor och män ska ha samma makt att forma sitt eget liv (dir. 2020:22). Två av deluppdragen till kommissionen fokuserade på hur myndigheter kan bidra till att stärka den ekonomiska jämställdheten i Sverige. Andra deluppdrag handlade om metoder för att främja jämställda arbetsplatser och om att sprida kunskap om hur jämställda livsinkomster kan främjas.

Kommissionen slutredovisade sitt uppdrag i februari 2022 genom betänkandet Minska gapet – Åtgärder för jämställda livsinkomster (SOU 2022:4).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om uppföljning och olika strategier för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 7 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att lyfta fram det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik, nämligen att kvinnor och män ska ha samma makt och möjlighet att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhet handlar om alla människors lika värde, och utskottet vill därmed inledningsvis också understryka betydelsen av ett aktivt och målinriktat arbete för ökad jämställdhet i samhället. Jämställdhetsperspektivet måste enligt utskottet finnas med i politikens utformning på bred front, så att politiken på alla områden bidrar till att alla oavsett kön kan leva jämställda liv.

När det gäller de motionsförslag som utskottet behandlar i detta avsnitt kan det konstateras att ett antal förslag anlägger mer av ett generellt och övergripande perspektiv på vad som måste göras för att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle, medan andra motionsförslag har ett tydligare fokus på ett visst delmålsområde inom jämställdhetspolitiken.

Till den förstnämnda kategorin räknar utskottet kommittémotionerna 2023/24:2073 (SD) yrkande 12 om behovet av att uppmärksamma och åtgärda strukturella orättvisor i samhället och 2023/24:2664 (MP) yrkande 1 och 6 om att anlägga ett intersektionellt perspektiv i arbetet för att nå jämställdhetsmålen respektive ändra på begränsande normer och värderingar samt motion 2023/24:953 (S) om att tillsätta en jämställdhetskommision i syfte att säkerställa en effektiv strategi för att uppnå jämställdhet i Sverige. I fråga om dessa förslag är utskottet inte av någon annan grunduppfattning än motionärerna när det gäller behovet av att uppmärksamma och arbeta mot strukturella orättvisor och begränsande normer och värderingar i samhället. Utskottet instämmer också i det angelägna i att arbeta utifrån en effektiv och samlad strategi när det gäller frågan om hur arbetet för att uppnå jämställdhet i samhället ska bedrivas. Enligt utskottets mening bedrivs dock redan ett brett och målinriktat arbete för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen som i allt väsentligt får anses ligga i linje med det som dessa motionärer lyfter fram.

Utskottet noterar med gillande att arbetet med jämställdhetsintegrering som verktyg och huvudsaklig strategi för att nå de jämställdhetspolitiska målen fortsätter på bred front. Utskottet noterar vidare bl.a. det omfattande uppföljningsarbete av de jämställdhetspolitiska delmålen som Jämställdhetsmyndigheten genomfört på uppdrag av regeringen där myndigheten så sent som i november 2023 kom med sin avslutande rapport. Regeringen bör nu ges tillfälle att grundligt analysera och ta ställning till de bedömningar och förslag som myndigheten presenterat när det gäller styrning och genomförande av

jämställdhetspolitiken. Utskottet noterar vidare i sammanhanget det arbete som Kommissionen för jämställda livsinkomster har bedrivit, vilket enligt utskottet inbegriper och belyser flera av de aspekter som motionärerna tar upp. Utskottet bedömer därmed att det inte, i varje fall inte i nuläget, är motiverat att rikta något tillkännagivande till regeringen med anledning av de nämnda motionsförslagen. Yrkandena bör därmed avslås.

Förslag med tydligare fokus på ett visst delmålsområde finns dels i kommittémotion 2023/24:386 (SD) yrkande 2 där motionärerna anser att en mätmetod med fokus på förutsättningar framför utfall bör tillämpas när det gäller delmålet om jämn fördelning av makt och inflytande, dels i kommittémotion 2023/24:2664 (MP) yrkandena 7 och 28 där motionärerna har förslag kopplade till delmålet om ekonomisk jämställdhet.

Inte heller när det gäller dessa motionsförslag ser utskottet med hänvisning till pågående arbete att det finns anledning att föreslå något tillkännagivande till regeringen. Även dessa yrkanden bör därmed avslås.

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. våldsförebyggande insatser, åtgärder mot ekonomiskt våld och s.k. eftervåld samt en nollvision för mäns våld mot kvinnor.

Jämför reservation 4 (S), 5 (SD), 6 (C), 7 (MP) och 8 (S, V, C, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) anser motionärerna att det bör antas en nollvision för mäns våld mot kvinnor (yrkande 88). Motsvarande förslag finns också i kommittémotionerna 2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 2 och 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 63.

I kommittémotion 2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) anser motionärerna att det framtida åtgärdsprogrammet mot våld i nära relationer ska inkludera åtgärder för att kartlägga, förebygga och bekämpa våld i familjen och se till att det inte osynliggörs inom det familjerättsliga området (yrkande 22). Motionärerna betonar vidare vikten av att åtgärder för att förebygga och bekämpa ekonomiskt våld inkluderas i det kommande åtgärdsprogrammet mot våld i nära relationer (yrkande 23).

Vidare i kommittémotion 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) uppmärksammar motionärerna det våld som fortsätter även efter att en relation tagit slut, s.k. eftervåld. Motionärerna understryker att detta våld måste uppmärksammas och lagföras på samma sätt som det våld som förekommer under en relation (yrkande 55). Motionärerna lyfter även fram vikten av att

genomföra 99-punktsprogrammet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor (yrkande 56). De betonar att programmet måste genomföras i sin helhet, samtidigt som nya åtgärder måste komma till. Därtill anser motionärerna att ett nationellt våldsförebyggande program bör tas fram (yrkande 64). Motionärerna betonar behovet av att förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet, insatserna mot dem som har förhöjd risk att utöva våld samt åtgärderna mot dem som har utsatt en närstående för våld.

I kommittémotion 2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) anser motionärerna att det måste vidtas åtgärder mot efterväld (yrkande 9). Att motverka efterväldet kräver enligt motionärerna en strategi som involverar samhället som helhet, inklusive polis, socialtjänst, sjukvård och rättsväsen. Motionärerna uppmärksammar vidare det hat mot kvinnor som utövas av s.k. incelpersoner och framhåller behovet av ökad kunskap och åtgärder mot detta kvinnohat (yrkande 10).

I kommittémotion 2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) uppmärksammar motionärerna ekonomiskt våld och anser att denna form av våld bör erkännas och ses som en egen del i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (yrkande 4). Motionärerna anser vidare att Jämställdhetsmyndigheten bör ges i uppdrag att kartlägga efterväld och samverka med myndigheter för att stoppa detta våld (yrkande 12). Motionärerna anser även att Jämställdhetsmyndigheten bör ges ett informationsuppdrag som är beständigt över en längre tid när det gäller lagstiftningen mot sexköp (yrkande 21).

I kommittémotion 2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) belyser motionärerna problemet med ekonomiskt våld och menar att det måste kategoriseras som en egen form av mäns våld mot kvinnor för att därigenom skapa bättre förutsättningar att förebygga och bekämpa detta våld (yrkande 3). Vidare föreslår motionärerna att det ska tillsättas en bred utredning om de vanligaste formerna av efterväld för att kartlägga efterväldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar (yrkande 4). En del av uppdraget till denna utredning bör enligt motionärerna vara att komma med förslag på hur personer utsatta för ekonomiskt våld ska få skydd, hjälp och stöd för att åstadkomma en rättvis bodelning (yrkande 5). Förslagen om att kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor och att tillsätta en utredning om efterväldets uttryck finns även i kommittémotion 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 105 respektive 113 och 118. Förslaget om att tillsätta en utredning om efterväldets uttryck finns även i partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84.

Vidare i kommittémotion 2023/24:2664 (MP) betonar motionärerna vikten av att satsa på det våldsförebyggande arbetet (yrkande 72). Det förebyggande arbetet behöver enligt motionärerna bedrivas på både lång sikt, med att förändra normer och attityder, och kortare sikt, riktat direkt mot våldsutövare. Motionärerna har i motionen även förslag om att det bör tillsättas en utredning om det ekonomiska våldet (yrkande 106).

I kommittémotion 2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) betonar motionärerna vikten av att stärka jämställdheten i det samiska samhället (yrkande 14). Motionärerna efterfrågar bl.a. mer forskning om våld mot kvinnor.

I motion 2023/24:1697 av Aida Birinxhiku (S) tar motionären upp det ekonomiska våldet mot kvinnor och understryker att detta måste bekämpas med kraft. Det ekonomiska våldet bör enligt motionären ingå i den nationella strategin och det särskilda åtgärdsprogrammet mot mäns våld mot kvinnor (yrkande 1). Motionären efterfrågar även en översyn av det ekonomiska våldet mot kvinnor (yrkande 2).

I motion 2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L) uppmärksammar motionärerna problemet med ekonomiskt våld och anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över bredden av ekonomiskt våld mot kvinnor och ge förslag på hur samhället kan bekämpa detta våld (yrkande 1).

Bakgrund

Delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Målet presenterades i skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10, bet. 2016/17:AU5, rskr. 2016/17:150).

Av skrivelsen framgår att delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexuellt, våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor, oavsett om förövaren är en okänd eller en närstående person. Delmålet omfattar vidare hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Det andra ledet i delmålet, om kroppslig integritet, handlar om kvinnors och flickors rätt och möjlighet att bestämma över sin egen kropp, sexualitet och reproduktion. Även mäns och pojkars våldsutsatthet och kroppsliga integritet omfattas. Att motverka kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen, i medier, pornografi och reklam som syftar till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning omfattas också. Det framgår även att delmålet om mäns våld mot kvinnor har en stark koppling till närliggande former av våld såsom våld i samkönade relationer och våld mot barn.

Förstudie om nollvision för våld i nära relationer

Med ändring av regleringsbrevet för budgetåret 2023 beslutade regeringen i september 2023 att ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att göra en förstudie mot bakgrund av riksdagens tillkännagivande om att införa en nollvision för våld i nära relationer (bet. 2022/23:AU7, rskr. 2022/23:166).

Det aktuella uppdraget redovisades av Jämställdhetsmyndigheten den 15 februari 2024 genom rapporten Möjligheter och utmaningar med nollvision

som arbetssätt – Förstudie om en nollvision för våld i nära relationer (rapport 2024:01). Jämställdhetsmyndigheten anför i rapporten att det finns flera möjligheter med att införa en nollvision som arbetssätt och styrmodell, men också utmaningar som behöver beaktas om arbetet ska bli framgångsrikt och en nollvision ska få önskad genomslagskraft. Jämställdhetsmyndigheten rekommenderar att regeringen formulerar ett uppdrag att ta fram ett förslag till hur en nollvision för våld i nära relation kan utformas och hur arbetet med att genomföra den ska organiseras.

Utredningen om en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringen beslutade i augusti 2023 att tillsätta en statlig utredning (dir. 2023:117) med uppdrag att bl.a. bedöma om det bör införas ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Utredaren ska även – med fortsatt beaktande av att mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor utgör merparten av det könsrelaterade våldet – analysera och föreslå en ny lydelse av det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Utredaren ska också ta fram förslag till en eller två långsiktiga strategier på området för att utveckla och stärka arbetet med att förebygga och motverka fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt och materiellt våld samt hot om våld. Förslagen ska särskilt uppmärksamma följande områden: barns och ungas normer och värderingar för att förebygga könsrelaterat våld, hur våldsutsatta lättare ska kunna lämna destruktiva relationer, hur skyddet för våldsutsatta kan öka och hur förövares våldsbeteende kan förändras genom att de upphör med sitt våldsutövande och risken för återfall minskas. Vidare ska utredaren särskilt uppmärksamma sårbara grupper såsom unga, hbtqi-personer och personer med funktionsnedsättning och deras utsatthet för våld i nära relationer. Syftet med uppdraget är bl.a. att föreslå hur området hedersrelaterat våld och förtryck kan ges ökat fokus i jämställdhetspolitiken och i samhället samt att säkerställa en långsiktig, samordnad och tydlig styrning på området könsrelaterat våld som utgår från kunskap och evidens.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025. Den del av uppdraget som rör delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra redovisades den 7 mars 2024 i delbetänkandet Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld (SOU 2024:21). Utredningen bedömer att de utmaningar som finns för att uppnå det sjätte delmålet bäst möts genom ett samlat och integrerat delmål mot våld, och föreslår därför ett nytt inkluderande delmål som tydligt anger vilka våldsformer som omfattas. Förslaget till delmål lyder: ”Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet.”

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och kompletterande riktade åtgärdsprogram

En tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är sedan 2017 styrande för regeringens arbete på området. Där ingår insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld samt prostitution och människohandel. Strategin omfattar även hbtqi-personers och mäns utsatthet för våld. Tillsammans med den nationella strategin presenterades ett riktat åtgärdsprogram för perioden 2017–2020. Den aktuella strategin och det nämnda åtgärdsprogrammet lades fram i skrivelse 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid som överlämnades till riksdagen i november 2016 (bet. 2016/17:AU5, rskr. 2016/17:150).

Ett åtgärdspaket med 40 punkter som syftade till att intensifiera arbetet mot mäns våld mot kvinnor i enlighet med den tioåriga strategin presenterades av regeringen 2021. Åtgärdspaketet var främst fokuserat på åtgärder som ska förebygga våldet, såsom kunskapsspridning men också straffskärpningar i flera avseenden. Det innehöll även åtgärder till stöd för våldsutsatta.

Åtgärdspaketet följdes av ett åtgärdsprogram som innehöll 99 åtgärder för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021–2023. Programmet förstärker såväl det tidiga våldsförebyggande arbetet som insatser gentemot dem som har förhöjd risk att utöva våld och åtgärder gentemot dem som har utsatt en närstående för våld. Ekonomisk utsatthet och utsatthet efter separation tillhör de utvecklingsområden som programmet fokuserar på.

Som det redogjorts för ovan har regeringen tillsatt en statlig utredning med uppdrag att ta fram förslag till en eller två långsiktiga strategier för att utveckla och stärka arbetet med att förebygga och motverka fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt och materiellt våld samt hot om våld (dir. 2023:117).

I syfte att säkerställa ett samordnat, långsiktigt och effektivt arbete för att förebygga och bekämpa könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck arbetar regeringen med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram som ska gälla 2024–2026.

Nationellt våldsförebyggande program på området mäns våld mot kvinnor

Regeringen antog i juni 2022 ett nationellt våldsförebyggande program på området mäns våld mot kvinnor (A2021/00839). Målet med programmet är att förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet, insatserna mot dem som har förhöjd risk att utöva våld och åtgärder mot dem som har utsatt en närstående för våld. Insatser och åtgärder i programmet tar sikte på att förebygga att våld utövas. Ett övergripande syfte med programmet är att bidra till att stimulera utvecklingen av nya insatser och stärka samverkan mellan berörda aktörer.

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har enligt sin instruktion (SFS 2017:937) i uppgift bl.a. att främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för alla ändamål samt mot våld i samkönade relationer.

Nedan redovisas ett urval av myndighetens uppgifter och regeringsuppdrag inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Uppdrag om utbildningsbehov hos yrkesverksamma

Jämställdhetsmyndigheten slutredovisade i november 2023 ett regeringsuppdrag om att identifiera kunskapsluckor och kartlägga utbildningsbehov hos yrkesverksamma som möter våldsutsatta i särskilt utsatta livssituationer. Uppdraget redovisades i rapporten Kunskap om våld avgörande för rätt bemötande (rapport 2023:19). Myndigheten lämnar bl.a. förslag på hur identifierade behov kan tillgodoses samt hur fler yrkesgrupper skulle kunna få utbildning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Vidare anför myndigheten att ambitionsnivån behöver höjas när det gäller kunskaper om mäns våld mot kvinnor i fler centrala grundutbildningar. Samtidigt är det enligt myndigheten avgörande att prioritera former för kunskaps- och metodstöd som kan integreras i befintliga verksamheter och komma till nytta i praktiken inom kommuner och regioner.

Uppdrag om våldsförebyggande program och insatser

Jämställdhetsmyndigheten fick i juni 2022 i uppdrag av regeringen att översätta, anpassa och utvärdera två evidensbaserade våldsförebyggande program: Safe Dates och Dating Matters (A2022/00840). Syftet med uppdraget är att erbjuda kommuner och enskilda huvudmän att genomföra ett eller båda programmen i form av en pilotstudie. I uppdraget ingår att låta externa forskare effektutvärdera de anpassade programmen utifrån svenska förhållanden. En samlad redovisning av uppdraget ska lämnas senast den 1 oktober 2025.

Enligt sitt regleringsbrev för budgetåret 2023 har myndigheten vidare bl.a. ett uppdrag om våldsförebyggande insatser riktade till unga i parrelationer. Detta uppdrag ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2025.

Uppföljning av det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet

I sitt regleringsbrev för budgetåret 2023 fick Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag av regeringen att göra en fördjupad uppföljning av det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. När myndigheten genomför uppdraget, som bl.a. ska omfatta utveckling av indikatorer, ska synpunkter från Brottsförebyggande rådet inhämtas. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 27 februari 2025.

Nationellt samordningsansvar för arbetet mot prostitution och människohandel

Jämställdhetsmyndigheten har det nationella samordningsansvaret för arbetet mot prostitution och människohandel. I uppdraget som nationell samordnare

mot prostitution och människohandel (NSPM) ingår att utveckla samverkan mellan myndigheter och andra aktörer, liksom med internationella aktörer, och bistå myndigheterna med metodstöd och kompetensutveckling. Jämställdhetsmyndigheten ska också främja utvecklingen av förebyggande insatser mot prostitution och människohandel för alla ändamål.

Under hösten 2023 lanserade Jämställdhetsmyndigheten satsningen Låt inte tystnaden tala, som syftar till att främja samtycke, förebygga sexuell exploatering av barn och motverka efterfrågan på köp av sexuella tjänster. Jämställdhetsmyndigheten har sedan tidigare, och inom ramen för det nationella samordningsuppdraget, tagit fram kartläggningar, rapporter och webbutbildningar som rör området sexuell exploatering.

Jämställdhetsmyndigheten har vidare sedan juni 2021 haft i uppdrag att förstärka sitt arbete mot sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel (A2021/02396, A2021/02318). Myndigheten fick i regleringsbrevet för budgetåret 2024 i uppdrag att inom ramen för sitt nationella samordningsansvar mot människohandel fortsatt förstärka detta arbete. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 15 mars 2025.

Uppdrag om våldsutsatthet hos barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna

Jämställdhetsmyndigheten fick den 7 mars 2024 ett uppdrag av regeringen om mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck mot barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna (Ku2024/00383). I uppdraget ingår bl.a. att sammanställa en lägesbild av våldsutsattheten hos de nationella minoriteterna och främja insatser som syftar till att bekämpa mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck bland barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2027.

Granskning av statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer

Riksrevisionen beslutade den 22 februari 2024 att inleda en granskning av statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer. I skälen för sitt beslut anför Riksrevisionen bl.a. att tidigare undersökningar indikerar att myndigheternas kunskap om och förmåga att upptäcka ekonomiskt våld är undermålig. Att motverka ekonomiskt våld är ett viktigt mål i sig, men också nödvändigt för att skapa förutsättningar för att kunna lämna en fysiskt våldsam relation. Riksrevisionen anför vidare att utan ändamålsenliga insatser mot ekonomiskt våld riskerar statens övergripande arbete mot mäns våld mot kvinnor att inte vara effektivt.

Utredningen om barns skydd mot sexuella kränkningar samt vissa frågor om brott mot kvinnor och äldre

Regeringen beslutade i februari 2022 att tillsätta en statlig utredning med uppdrag att se över det straffrättsliga skyddet mot sexuella kränkningar av barn (dir. 2022:7). I uppdraget ingick också att överväga en ny straffskärpningsgrund för brott med hatbrottsmotiv med avseende på kön och att ta ställning till om det straffrättsliga skyddet för äldre och andra särskilt utsatta behöver förstärkas.

I utredningens betänkande Ett starkare straffrättsligt skydd – mot sexuella kränkningar, bedrägerier i vissa fall och brott med hatmotiv avseende kön (SOU 2023:80) som överlämnades till regeringen i november 2023 föreslår utredningen bl.a. att det ska införas en ny straffskärpningsgrund för brott med hatmotiv som avser kön. Utredningens förslag är föremål för remissbehandling.

Uppdrag till Sametinget

Sametinget fick i november 2021 i uppdrag av regeringen att under 2021–2024 arbeta med främjande åtgärder för jämställdhet i det samiska samhället och förebygga och bekämpa mäns våld mot samiska kvinnor och flickor (Ku2021/02210). Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2025. Slutredovisningen ska innehålla en beskrivning av projektets genomförande samt en analys och bedömning av utfall och effekter. Rapporten ska även innehålla en framåtsyftande behovsanalys.

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner

Motionsyrkanden om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 15 f.). Utskottet föreslog, med delvis bifall till motioner, att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande om att införa en nollvision för våld i nära relationer (bet. 2022/23:AU7 förslagspunkt 3). Övriga motionsyrkanden avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Utskottet behandlade i november 2022 en skrivelse från regeringen med en fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2021/22:267, bet. 2022/23:AU3). Utskottet föreslog att skrivelsen skulle läggas till handlingarna. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:20).

Utskottets ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett allvarligt samhällsproblem som aldrig kan accepteras. Alla människor har samma rätt att vara fria och trygga, och utskottet vill inleda med att understryka att det även i fortsättningen behöver göras en kraftsamling i samhället för att förebygga och bekämpa det könsrelaterade våldet.

Mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor utgör huvuddelen av det könsrelaterade våldet. Utskottet vill samtidigt framhålla vikten av att även synliggöra t.ex. hbtqi-personers våldsutsatthet och det våld som män utsätts för av kvinnor. Som utskottet underströk förra året i sitt förslag till tillkännagivande till regeringen om att införa en nollvision för våld i nära relationer behöver alla former av våld i nära relationer inkluderas i det våldsförebyggande arbetet. Utskottet vidhåller sin uppfattning att utgångspunkten för nollvisionen bör vara att ha en bredare inriktning än att ta sikte på enbart mäns våld mot kvinnor, vilket är den formulering av nollvisionen som förespråkas i kommittémotionerna 2023/24:2617 (S) yrkande 88, 2023/24:2621 (S) yrkande 2 och 2023/24:2640 (S) yrkande 63. Utskottet noterar vidare att den förstudie om en nollvision för våld i nära relationer som Jämställdhetsmyndigheten haft i uppdrag att genomföra nyligen har redovisats för regeringen. Utskottet anser att regeringen nu bör ges tid att noga analysera myndighetens överväganden och rekommendationer för att sedan ta ställning till hur den lämpligen tar frågan om att införa en nollvision vidare. I sammanhanget noterar utskottet även det nyligen presenterade utredningsförslaget om ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld som tydligt anger vilka våldsformer som omfattas. Utskottet kommer att noga och med stort intresse följa regeringens arbete på området. De aktuella yrkandena bör därmed avslås.

Ekonomiskt våld är ett problemområde som tas upp i många av de motionsyrkanden som behandlas i detta avsnitt. Flera förslag handlar om att tillsätta utredningar med uppdrag att genomlysna hur det ekonomiska våldet kan ta sig uttryck och lämna förslag på åtgärder. Andra förslag är inriktade på utformningen av nästkommande nationella strategi för arbetet mot könsrelaterat våld respektive vad som bör ingå i nästa åtgärdsprogram. Vidare fokuserar ett antal motionsyrkanden på s.k. eftervåld och vikten av att kartlägga hur detta kan ta sig uttryck för att därefter komma med konkreta förslag på lösningar. Motionsförslagen inbegriper även frågor som vikten av hjälp och stöd för att åstadkomma en rättvis bodelning, åtgärder för att se till att våld i familjen inte osynliggörs inom det familjerättsliga området samt myndighetssamverkan för att stoppa eftervåldet. Utskottet har samma ingångsvärden som motionärerna när det gäller behovet av att på bred front förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Att arbetet måste växlas upp är tydligt, och viktiga utvecklingsområden i detta arbete är, precis som motionärerna lyfter fram, åtgärder mot ekonomiskt våld och det våld som fortsätter även efter att en relation tagit slut, s.k. eftervåld.

Med hänvisning till det arbete som inletts av regeringen med att ta fram dels en ny långsiktig nationell strategi, dels ett nytt åtgärdsprogram för resterande tid av den innevarande strategiperioden finner utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att nu ta något initiativ med anledning av något av de motionsförslag som handlar om tillkännagivanden inom fältet ekonomiskt våld eller eftervåld. Utskottet förutsätter att de aktuella frågorna och problemställningarna kommer att behandlas och bli föremål för noggranna överväganden inom ramen för det nämnda arbetet med en ny strategi respektive nytt åtgärdsprogram. I sammanhanget uppmärksammar utskottet även den granskning som Riksrevisionen nyligen beslutat att inleda när det gäller statens insatser mot ekonomiskt våld i nära relationer. Granskningsarbetet kommer att följas av utskottet med stort intresse och bör inte föregripas.

Med det anförda anser utskottet att motionerna 2023/24:685 (MP) yrkandena 3–5, 2023/24:1697 (S) yrkandena 1 och 2, 2023/24:1735 (L) yrkande 1, 2023/24:2073 (SD) yrkande 9, 2023/24:2499 (C) yrkandena 4 och 12, 2023/24:2636 (S) yrkandena 22 och 23, 2023/24:2640 (S) yrkande 55, 2023/24:2664 (MP) yrkandena 105, 106, 113 och 118 samt 2023/24:2669 (MP) yrkande 84 bör avslås.

När det gäller åtgärdsprogrammet för 2021–2023, det s.k. 99-punktsprogrammet, vilket uppmärksammas i kommittémotion 2023/24:2640 (S) yrkande 56, kan utskottet inte se att det finns behov av att rikta något uttalande till regeringen från riksdagens sida om att genomföra det i sin helhet. Som utskottet lyft fram ovan är regeringen i gång med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram som ska gälla för 2024–2026. Utskottet följer detta arbete med intresse och ser fram emot att ta del av ett nytt kraftfullt åtgärdsprogram som bygger vidare på erfarenheter från den tidigare programperioden. Det aktuella yrkandet bör därmed avslås.

Ett antal motionsförslag är inriktade på olika våldsförebyggande åtgärder. I kommittémotion 2023/24:2640 (S) yrkande 64 lyfter motionärerna fram betydelsen av ett nationellt våldsförebyggande program. I kommittémotion 2023/24:2073 (SD) yrkande 10 uppmärksammar motionärerna det hat mot kvinnor som finns inom incelrörelsen och framhåller behovet av ökad kunskap om och åtgärder mot detta kvinnohat. Även i kommittémotion 2023/24:2664 (MP) yrkande 72 betonas vikten av att satsa på våldsförebyggande arbete.

Utskottet vill när det gäller dessa förslag inleda med att lyfta fram det nationella våldsförebyggande program på området mäns våld mot kvinnor som antogs av regeringen i juni 2022. Detta program får enligt utskottet anses ligga väl i linje med det som motionärerna efterfrågar. Utskottet vill vidare framhålla det tydliga våldsförebyggande uppdrag som Jämställdhetsmyndigheten har enligt sin instruktion. Utskottet noterar i sammanhanget även de särskilda regeringsuppdrag som Jämställdhetsmyndigheten för närvarande arbetar med, vilka är inriktade på våldsförebyggande program och insatser. När det särskilt gäller frågan om åtgärder mot kvinnohat uppmärksammar utskottet det utredningsbetänkande på straffrättens område som regeringen tog

emot i november 2023 som bl.a. innehåller förslag om ett stärkt straffrättsligt skydd mot brott med hatmotiv som avser kön.

Utskottet kan sammantaget konstatera att det utförs ett omfattande arbete på bred front när det gäller våldsförebyggande åtgärder och insatser. Utskottet ser därmed inte att det finns anledning att ta något initiativ med anledning av de aktuella motionsförslagen. Yrkandena bör därmed avslås.

Som uppmärksammas i kommittémotion 2023/24:2499 (C) yrkande 21 är prostitution och människohandel för sexuella ändamål allvarliga uttryck för könsrelaterat våld. Utöver stöd till utsatta är det angeläget med ett effektivt förebyggande arbete för att bekämpa efterfrågan. I likhet med motionärerna anser utskottet att förbudet mot köp av sexuella tjänster är ett viktigt instrument i detta arbete. När det gäller motionärernas konkreta förslag om att ge Jämställdhetsmyndigheten ett informationsuppdrag om den s.k. sexköpslagen delar utskottet på ett generellt plan motionärernas uppfattning om vikten av åtgärder för att få genomslag för den aktuella lagstiftningen. Med hänvisning till det nationella samordningsansvar som Jämställdhetsmyndigheten redan har, och det pågående uppdraget till myndigheten om att förstärka arbetet mot sexuell exploatering anser utskottet dock inte att det finns skäl för något sådant initiativ som förespråkas i den aktuella motionen. Yrkanterna bör därmed avslås.

När det gäller situationen för kvinnor och flickor i det samiska samhället som tas upp i kommittémotion 2023/24:2446 (MP) yrkande 14 håller utskottet givetvis med motionärerna om vikten av att vidta åtgärder för att stärka jämställdheten och att förebygga och motverka våld mot kvinnor och flickor i det samiska samhället. Med hänvisning till det pågående regeringsuppdraget till Sametinget att arbeta med främjande åtgärder för jämställdhet i det samiska samhället anser dock utskottet att det, i varje fall i nuläget, inte finns behov av att ta något initiativ med anledning av det aktuella motionsförslaget. Utskottet noterar även det uppdrag som regeringen nyligen gett till Jämställdhetsmyndigheten som handlar om att motverka våld och kränkningar av barn och vuxna som tillhör de nationella minoriteterna i Sverige. Yrkanterna bör därmed avslås.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. kompetens- och kunskapshöjande insatser när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och en flytt av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Jämför reservation 9 (S), 10 (C) och 11 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) understryker motionärerna att det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra och att samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 60). Motionärerna påtalar bl.a. vikten av att ta till vara och genomföra de förslag och åtgärder som finns med i regeringens 99-punktsprogram som presenterades i december 2021.

I kommittémotion 2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) betonar motionärerna vikten av att yrkesverksamma inom offentligt finansierad verksamhet som möter barn och unga har kompetens och verktyg för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 26).

I kommittémotion 2023/24:924 av Ulrika Westerlund och Amanda Lind (båda MP) anser motionärerna att en flytt av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck bör övervägas (yrkande 1). Enligt motionärerna skulle en flytt av det nationella uppdraget från Länsstyrelsen i Östergötlands län till Jämställdhetsmyndigheten åstadkomma en samordning av uppdrag på området och innebära en effektivisering av arbetet utifrån de olika jämställdhetspolitiska delmålen.

I kommittémotion 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) betonar motionärerna att alla samhällsinstanser måste ha kompetens att identifiera hedersförtryck och därmed kunna agera så tidigt som möjligt (yrkande 94).

I motion 2023/24:884 av Markus Wiechel (SD) betonar motionären att samhället måste agera och erbjuda hedersutsatta det stöd som de är i behov av (yrkande 2).

I motion 2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) understryker motionären att det ska råda nolltolerans mot hederskulturens brott i Sverige och anser att det bör tas fram en nationell handlingsplan mot dessa brott (yrkande 1).

Bakgrund

Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och kompletterande riktade åtgärdsprogram

Som det redogjorts för i föregående avsnitt gäller sedan 2017 en tioårig nationell strategi som är styrande för bl.a. regeringens arbete mot hedersrelaterat

våld och förtryck. Som det också redogjorts för ovan har strategin kompletterats med riktade åtgärdsprogram.

I åtgärdsprogrammet för 2021–2023 är flera åtgärder inriktade på att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar bl.a. om inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, om ett permanent, utvecklat och utökat uppdrag till länsstyrelserna och om samarbete med Sveriges Kommuner och Regioner för stöd till lokal och regional nivå.

I syfte att säkerställa ett samordnat, långsiktigt och effektivt arbete för att förebygga och bekämpa könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck arbetar regeringen med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram som ska gälla 2024–2026.

Utredningen om en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringen beslutade i augusti 2023 att tillsätta en statlig utredning med uppdrag bl.a. att bedöma om det bör införas ett särskilt jämställdhetspolitiskt delmål för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2023:117). Utredaren ska också ta fram förslag till en eller två långsiktiga strategier på området för att utveckla och stärka arbetet med att förebygga och motverka fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt och materiellt våld samt hot om våld. Syftet med uppdraget är bl.a. att föreslå hur området hedersrelaterat våld och förtryck kan ges ökat fokus i jämställdhetspolitiken och samhället samt att säkerställa en långsiktig, samordnad och tydlig styrning på området könsrelaterat våld som utgår från kunskap och evidens.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025. Den del av uppdraget som rör att föreslå ett särskilt delmål om att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck redovisades den 7 mars 2024 i delbetänkandet Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld (SOU 2024:21). Utredningen bedömer att de utmaningar som finns för att uppnå det sjätte delmålet bäst möts genom ett samlat och integrerat delmål mot våld, och föreslår därför ett nytt inkluderande delmål som tydligt anger vilka våldsförmer som omfattas. Förslaget till delmål lyder: ”Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet.”

Utredningen konstaterar vidare att den enligt direktiven oavsett ställningstagande i sak ska föreslå hur ett särskilt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck kan lyda, och lämnar följande förslag till formulering: ”Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet.”

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har enligt sin instruktion (SFS 2017:937) i uppgift bl.a. att främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för alla ändamål samt mot våld i samkönade relationer. Myndigheten ska också synliggöra och motverka hedersrelaterat våld och förtryck med inriktning på nationell kunskapsutveckling och strategiska övergripande frågor.

Regeringen gav i oktober 2023 i uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten att ta fram en kunskaps- och forskningsöversikt om hedersrelaterat våld och förtryck med internationella perspektiv samt att genomföra kompetenshöjande insatser (A2023/01354). Kunskaps- och forskningsöversikten ska inkludera svensk, nordisk och internationell forskning om hedersrelaterat våld och förtryck och genomgående ha barnrätts-, hbtqi- och funktionshindersperspektiv. Jämställdhetsmyndigheten ska, mot bakgrund av vad som framkommer i kunskaps- och forskningsöversikten, inventera och vid behov komplettera stödmaterial om hedersrelaterat våld och förtryck och göra dessa tillgängliga för yrkesverksamma. Myndigheten ska även genomföra andra kompetenshöjande insatser som myndigheten bedömer är relevanta. Kompetensutvecklingsinsatserna ska utgå från etablerade metoder och kontinuerligt utvärderas. Myndigheten ska lämna en muntlig delredovisning senast den 13 november 2024 och slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 17 januari 2026.

Jämställdhetsmyndigheten har ytterligare ett antal pågående uppdrag från regeringen inom området hedersrelaterat våld och förtryck, däribland uppdraget att kartlägga och analysera förekomsten av barnnäktenskap, tvångs- äktenskap och månggifte i Sverige samt andra närliggande frågor (A2023/01238). Slutredovisning av uppdraget ska ske till Regeringskansliet senast den 27 februari 2025.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck

Den 1 oktober 2022 inrättades Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötlands län. NCH har enligt förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i uppgift att stödja och bidra till ett strategiskt, förebyggande och kunskapsbaserat arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck på nationell, regional och lokal nivå. Centrumet ska bl.a. stödja kommuner och regioner i deras arbete med att införa, följa upp och utvärdera arbetssätt och metoder för stödet till utsatta. Till centrumets uppgifter hör också att regelbundet undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige och utvecklingen av samhällets insatser på området. En ytterligare uppgift är att samla och sprida kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck baserad på forskning och beprövad erfarenhet.

Enligt ett pressmeddelande från NCH den 18 januari 2024 kommer en ny stödtelefon att öppna i juni 2024 för dem som är utsatta eller riskerar att

utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt deras närstående. Stödtelefonen kommer att drivas av Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) som ett pilotprojekt på först ett år och med möjlighet till förlängning ytterligare ett år.

Nationellt centrum för kvinnofrid

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har regeringens uppdrag att nationellt höja kunskapen om mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. NCK har även regeringens uppdrag att ge stöd till våldsutsatta kvinnor. För att genomföra uppdragen arbetar NCK med utbildning av yrkesverksamma och studenter, metodutveckling för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor samt med information, forskning och kunskapssammanställning. NCK driver sedan 2007 den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen. Som nämnts ovan kommer NCK i juni 2024 att öppna en stödtelefon för dem som är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt deras närstående.

Utredningen om förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringen tillsatte i januari 2024 en statlig utredning med uppdrag att analysera och ta ställning till bl.a. om straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott bör skärpas (dir. 2024:8). Utredaren ska även se över reglerna om utländska månggiften och fullmaktsäktenskap. Syftet med utredningen är att ta fram förslag som återspeglar en skärpt syn på hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget ska redovisas senast den 18 april 2025.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 26 f.) Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Hedersrelaterat våld och förtryck utgör en allvarlig kränkning av människors grundläggande fri- och rättigheter. Personer som utsätts för denna form av våld och förtryck är ofta i en särskilt utsatt situation, och utskottet vill inleda med att betona vikten av att ytterligare växla upp arbetet för att motverka och bekämpa detta våld. Hederskulturens normer, värderingar och uttryck hör inte hemma i vårt samhälle.

En viktig grundförutsättning för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är att det präglas av långsiktighet och uthållighet. Den gällande tioåriga nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot

kvinnor har lagt grunden för en sådan inriktning för samhällets insatser och åtgärder mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Utskottet vill understryka värdet av att arbetet fortsätter i samma anda och samtidigt betona att mer måste göras för att ge hedersrelaterat våld och förtryck större uppmärksamhet och synlighet för att därigenom kunna förebygga och bekämpa hedersproblematiken mer effektivt. Utskottet noterar det nyligen presenterade utredningsförslaget om ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld som tydligt anger vilka våldsformer som omfattas, däribland hedersrelaterat våld och förtryck. Utredningen lämnar också i enlighet med sina direktiv ett förslag på hur ett särskilt delmål om hedersrelaterat våld och förtryck kan lyda. Utskottet kommer med stort intresse att följa regeringens fortsatta beredning av dessa förslag samt ser fram emot att ta del av utredningens slutbetänkande. Det är vidare med gillande som utskottet noterar regeringens arbete med att ta fram ett nytt åtgärdsprogram för perioden 2024–2026, vilket är den återstående perioden av den gällande nationella strategin.

Vikten av att samhället reagerar kraftfullt mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket framhålls i kommittémotion 2023/24:2640 (S) yrkande 60 och motion 2023/24:1396 (M) yrkande 1. I den förstnämnda motionen betonas bl.a. angelägenheten i att genomföra det s.k. 99-punktsprogrammet. I den senare efterfrågas en nationell handlingsplan mot hederskulturens brott. Utskottet kan konstatera att arbetet inom området hedersrelaterat våld och förtryck har intensifierats över tid, och kan med tillfredsställelse konstatera att regeringen fortsätter arbetet med en tydlig inriktning på förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet uppmärksammar i sammanhanget den utredning som nyligen tillsatts av regeringen med uppdrag att bl.a. se över om straffskalorna för vissa hedersrelaterade brott bör skärpas. Med beaktande av den samlade politiken på området och den tydliga ambitionen från regeringens sida att växla upp arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck finns det enligt utskottet inte skäl för riksdagen att rikta något tillkännagivande till regeringen i enlighet med de aktuella motionsförslagen. Yrkandena bör därmed avslås.

I kommittémotionerna 2023/24:2499 (C) yrkande 26 och 2023/24:2664 (MP) yrkande 94 betonas motionärerna vikten av utbildning och kompetens hos yrkesverksamma och betydelsen av verktyg att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet kan konstatera att hedersrelaterat våld och förtryck är ett problem som spänner över flera olika politikområden, alltifrån rättspolitik till utbildningspolitiken. Att yrkesverksamma som möter målgruppen har goda insikter om hur hedersrelaterat våld och förtryck fungerar har en viktig praktisk roll för bedömningar av hot och risk för upprepat våld, rättsväsendets utredningar, brottsförebyggande arbete och utformningen av stödinsatser. Utskottet delar således fullt ut motionärernas uppfattning om att det är angeläget med kompetenshöjande insatser på bred front. Till skillnad från motionärerna anser utskottet dock, med hänvisning till det samlade arbete som pågår när det gäller att motverka och bekämpa hedersproblematiken, att det inte finns behov av att rikta något tillkännagivande till regeringen i linje

med de aktuella motionsyrkandena. Utskottet noterar i sammanhanget bl.a. det pågående regeringsuppdraget till Jämställdhetsmyndigheten i vilket ingår att göra en kunskaps- och forskningsöversikt och utifrån den genomföra kompetenshöjande insatser.

Inte heller när det gäller motion 2023/24:884 (SD) yrkande 2 där motionären betonar vikten av stöd till våldsutsatta i hederskontext anser utskottet med hänvisning till pågående och planerat arbete att det finns skäl för något tillkännagivande till regeringen. Utskottet noterar i sammanhanget bl.a. den nya stödtelefon för dem som är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt deras närstående som är planerad att öppna i juni 2024. De aktuella yrkandena bör därmed avslås.

När det gäller det som framförs i kommittémotion 2023/24:924 (MP) yrkande 1 om att pröva frågan om en flytt av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck bedömer utskottet till skillnad från motionärerna inte att det är aktuellt att överväga något sådant initiativ. Även detta yrkande bör därmed avslås.

Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. åtgärder för att minska lönegapet mellan kvinnor och män och för att förebygga och motverka strukturell diskriminering på arbetsmarknaden.

Jämför reservation 12 (S), 13 (SD), 14 (V), 15 (C) och 16 (MP) samt det särskilda yttrandet (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) motsätter sig motionärerna alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och menar att sådan praxis måste avvecklas inom offentlig verksamhet (yrkande 1). Motionärerna framhåller också vikten av åtgärder för att uppnå ekonomisk jämställdhet (yrkande 9). De anför bl.a. att effekterna av lönekartläggningar regelbundet bör utvärderas för att säkerställa maximal effekt.

I partimotion 2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) anser motionärerna att Diskrimineringsombudsmannen bör ges rätt att ta fram föreskrifter för att konkretisera vad arbetsgivare är skyldiga att göra för att förebygga och motverka diskriminering (yrkande 19). Motionärerna pekar på det förslag som handlar om denna fråga som finns i betänkande SOU 2020:79. Motionärerna anser vidare att regeringen bör återkomma med förslag på höjda sanktionsavgifter mot brister i arbetet med aktiva åtgärder (yrkande 20).

I kommittémotion 2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) föreslår motionärerna att det ska tillsättas en kriskommission mot diskriminering (yrkande 2). Enligt motionärerna måste det tas kraftfulla tag mot den diskriminering som nyanlända utsätts för i samhället. Kriskommissionen bör arbeta för en samlad lösning på försörjningsbehoven och mot strukturell diskriminering.

I kommittémotion 2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) anser motionärerna att det bör utredas nya sätt för att minska lönegapet mellan kvinnor och män (yrkande 37).

I kommittémotion 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) anser motionärerna att lönegapet måste slutas och att kvinnodominerade yrken måste värderas högre (yrkande 9). Motionärerna lyfter i samma motion även fram kvotering som en möjlighet att nå jämställdhet (yrkande 12). Enligt motionärerna måste kvotering ses som en möjlighet att komma till rätta med underrepresentation av kvinnor på ledande positioner.

I partimotion 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) vill motionärerna se åtgärder mot den strukturella diskriminering som förekommit hos Arbetsförmedlingen och andra myndigheter (yrkande 50). Motionärerna tar upp den särbehandling som dokumenterats när det gäller etablerings- och arbetsmarknadsinsatser för utrikes födda kvinnor, och understryker att åtgärder måste vidtas så att detta inte återupprepas. Motionärerna framhåller vidare vikten av att fortsätta att förstärka arbetet mot diskriminering, rasism och segregation (yrkande 64). Motionärerna anser därtill att det bör införas skarpare sanktioner mot arbetsgivare som diskriminerar, förslagsvis genom vite (yrkande 65).

I motion 2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S) anser motionären att det bör göras en översyn av strukturell diskriminering på arbetsmarknaden med särskilt fokus på etnisk bakgrund och hur man kan minska diskrimineringen och främja en mer inkluderande arbetsmarknad.

I motion 2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) anser motionärerna att det bör utredas om kvinnor har samma möjligheter som män att bli jordbrukare (yrkande 36). Att jordbrukssektorn är mansdominerad är känt, men det finns enligt motionärerna för lite kunskap om vad det beror på.

I motion 2023/24:1240 av Martina Johansson (C) efterfrågar motionären en differentiering av kraven på arbetet med aktiva åtgärder utifrån storleken på företaget (yrkande 4).

Bakgrund

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen (2008:567) har till syfte att säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras i arbetslivet och en rad andra samhällsområden. Inom arbetslivet ställer lagen krav på att arbetsgivare ska arbeta kontinuerligt för att främja lika rättigheter och möjligheter. I lagens tredje kapitel finns bestämmelser om det arbete med aktiva åtgärder som arbetsgivare ska bedriva för att inom sin verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika

rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Arbetet med aktiva åtgärder ska genomföras fortlöpande.

En del i arbetet med aktiva åtgärder är att arbetsgivaren årligen ska genomföra lönekartläggning för att upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga skillnader i lön och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män som utför lika eller likvärdigt arbete. Det innebär att samtliga arbetsgivare, oavsett storlek, ska analysera om löneskillnader har samband med kön.

I arbetsgivarnas arbete med aktiva åtgärder ingår också att arbetsgivare bl.a. genom utbildning, annan kompetensutveckling och andra lämpliga åtgärder ska främja en jämn könsfördelning i skilda typer av arbeten, inom olika kategorier av arbetstagare och på ledande positioner.

Det finns krav på arbetsgivaren att dokumentera arbetet med aktiva åtgärder. Arbetsgivare med minst 25 anställda ska skriftligt dokumentera alla delar av det löpande arbetet med aktiva åtgärder. Krav på att dokumentera arbetet med lönekartläggning gäller för arbetsgivare med minst tio anställda. Även arbetsgivare med färre än tio anställda ska bedriva ett arbete med aktiva åtgärder, men det ställs inget krav på dokumentation.

Så kallad positiv särbehandling i arbetslivet kan enligt 2 kap. 2 § diskrimineringslagen under vissa förutsättningar vara tillåtet i fråga om kön, men inte i fråga om övriga diskrimineringsgrunder.

Av 4 kap. diskrimineringslagen följer att vite är den sanktion som kan utdömas vid överträdelse av bestämmelserna om aktiva åtgärder.

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen

Regeringen tillsatte i augusti 2018 en statlig utredning med uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur tillsynen över diskrimineringslagen kan bli mer effektiv (dir. 2018:99). En del av uppdraget var att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa att bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen följs. I det delbetänkande som utredningen presenterade i december 2020 (SOU 2020:79) föreslås bl.a. att Diskrimineringsombudsmannen ska få rätt att utfärda föreskrifter om kraven på arbetsgivare när det gäller arbetet med aktiva åtgärder. Delbetänkandet innehåller även överväganden när det gäller val av sanktioner mot brister i arbetet med aktiva åtgärder. Utredningen överlämnade sitt slutbetänkande i december 2021 (SOU 2021:94). Slutbetänkandet innehåller förslag om ett starkare skydd mot diskriminering i de fall det inte finns en enskild skadelidande, ett mer heltäckande skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet samt ytterligare åtgärder för att skydda arbetstagare som diskrimineras, trakasseras och hotas av personer som inte är anställda på arbetsplatsen.

Kommissionen för jämställda livsinkomster

Kommissionen för jämställda livsinkomster som tillsattes av regeringen i mars 2020 har bl.a. haft i uppdrag att se över och komma med förslag på åtgärder för att främja jämställda arbetsplatser samt att göra en kartläggning och analys av hur löneskillnader mellan kvinnor och män kan följas över tid (dir. 2020:22). Kommissionen har även haft i uppdrag att analysera modeller såsom lönecertifiering eller löntransparens för att minska det s.k. könslönegapet.

Kommissionens överväganden och förslag redovisas i betänkandet *Minska gapet – Åtgärder för jämställda livsinkomster* (SOU 2022:4) som överlämnades till regeringen i februari 2022. Kommissionen konstaterar bl.a. att det finns behov av utökad statistik om löneskillnader mellan kvinnor och män och behov av fler jämställdhetsanalyser som kompletterar det befintliga arbetet. Kommissionen identifierar fyra centrala beståndsdelar som den anser tillsammans kan påskynda utvecklingen mot jämställda löner. Den första delen är diskrimineringslagen och likalöneprincipen. Den andra delen är att utöka kunskapsbasen med hjälp av empiriska löne- och inkomstanalyser som kan synliggöra ekonomisk ojämställdhet och öka kunskapen om varför löneskillnader mellan kvinnor och män uppstår. En tredje del är att ta fram och tillämpa relevant statistik som syftar till att ge opartiska underlag till beslutsfattare och allmänhet, vilket också främjar jämställda löner. Den fjärde delen är att öka insynen i lönesättningen genom att komplettera statistik med transparens.

Medlingsinstitutet

Enligt förordningen (2007:912) med instruktion för Medlingsinstitutet ansvarar myndigheten för den statliga medlingsverksamheten och har till uppgift att verka för en väl fungerande lönebildning. Myndigheten ska även inhämta, sammanställa och tolka statistik som är av betydelse för lönebildningen och analysera löneutvecklingen från ett jämställdhetsperspektiv. Vidare ska myndigheten vid sina överläggningar med arbetsmarknadens parter om kommande och pågående avtalsförhandlingar fästa uppmärksamheten på vikten av att de centrala kollektivavtalen konstrueras så att de främjar de lokala parternas arbete med lönefrågor ur ett jämställdhetsperspektiv. Medlingsinstitutet är statistikansvarig myndighet för löner och arbetskraftskostnader i enlighet med förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

Medlingsinstitutet fick i juni 2022 i uppdrag av regeringen att göra jämställdhetsanalyser av löneinkomster och andra inkomster (A2022/00945). Uppdraget redovisades för Regeringskansliet i juni 2023 i rapporten *Inkomstskillnader mellan kvinnor och män – Regeringsuppdrag till Medlingsinstitutet 2022–2023*. I sitt regleringsbrev för budgetåret 2024 har Medlingsinstitutet fått i uppdrag att fortsätta göra jämställdhetsanalyser av löneinkomster och andra inkomster som påverkar individers disponibla inkomster i ett livsperspektiv. En redovisning av uppdraget ska lämnas till Regeringskansliet senast den 1 oktober 2024.

Lönetransparensdirektivet

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/970 av den 10 maj 2023 om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete genom insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer, kallat lönetransparensdirektivet, syftar till att bekämpa den lönediskriminering som finns på arbetsmarknaden och minska osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. I direktivet fastställs minimikrav för att stärka tillämpningen av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete (likalöneprincipen), i synnerhet genom insyn i lönesättningen och skärpta efterlevnadsmekanismer. Direktivet ska vara genomfört senast den 7 juni 2026.

Regeringen tillsatte i maj 2023 en statlig utredning med uppdrag att ta ställning till hur direktivet ska genomföras i svensk rätt (dir. 2023:68). Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2024.

Uppdrag om könsbundna studie- och yrkesval

I sitt regleringsbrev för budgetåret 2024 har Jämställdhetsmyndigheten fått i uppdrag att med utgångspunkt i sin redovisning av uppdraget om förutsättningar för jämställd rekrytering i välfärden (A2023/00672) främja samverkan mellan myndigheter när det gäller området könsbundna studie- och yrkesval, detta med särskilt avseende på att hjälpa aktörerna att bredda sin rekryteringsbas och behålla sina anställda. I uppdraget ingår att genomföra en studie av hur ett urval av länder utanför Norden arbetar med könsbundna studie- och yrkesval. Framgångsfaktorer ska belysas. Uppdraget ska slutrapporteras till Regeringskansliet senast den 15 april 2026.

Nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott antogs av regeringen 2016. Planen kompletterades 2022 med olika åtgärdsprogram i syfte att motverka afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi respektive rasism mot samer för perioden 2022–2024.

Statskontoret fick i juni 2022 i uppdrag av regeringen att följa upp och analysera den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (A2022/01003). Uppdraget redovisades av Statskontoret i juni 2023 genom rapporten Ett samlat grepp – analys av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (2023:12). I uppdraget har ingått att analysera och bedöma i vilken utsträckning den struktur som planen sätter för arbetet har fungerat för att uppnå planens mål om ett mer strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2024 att den med utgångspunkt i Statskontorets analys av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott, kommer att se över hur det fortsatta arbetet kan bli

träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13 s. 43).

Den 13 december 2023 bjöd regeringen in till sakråd om det nationella arbetet mot rasism. På mötet, som syftade till fördjupad kunskap om och breddade perspektiv på rasism, deltog representanter för ett tjugotal organisationer från civilsamhället.

Uppdrag att genomföra en riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser om diskriminering

Diskrimineringsombudsmannen fick i juni 2023 i uppdrag av regeringen att genomföra en riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser för rättighetsbärare om diskriminering, skyddet mot diskriminering samt arbetet mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter (A2023/00855). Insatserna ska bidra till att öka kunskapen om vad som kan utgöra diskriminering och om individens skydd respektive rättigheter inom olika samhällsområden. De ska riktas till individer och grupper av individer som drabbas av rasism och riskerar att utsättas för diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, hudfärg, religion eller annan trosuppfattning. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 1 mars 2025.

Myndighetsgemensam plan för utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden

På uppdrag av regeringen har Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Migrationsverket och Socialstyrelsen i samverkan tagit fram en myndighetsgemensam plan för att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Den plan som myndigheterna har tagit fram avser 2023–2025 och innehåller förslag på rutiner och metoder för att stödja utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsinträde. Även myndighetsspecifika planer har tagits fram, bl.a. av Arbetsförmedlingen, i vilka ingår frågor om ett likvärdigt och jämställt bemötande, en likvärdig tillgång till resurser, samt information och kommunikation.

Regeringen beslutade i juni 2023 om ett uppdrag att genomföra de aktuella planerna (A2023/00923). Uppdraget ska delredovisas senast den 31 mars 2024 och slutredovisas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2026.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsförslag om åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 34 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att slå fast vikten av ett jämställt och tryggt arbetsliv fritt från diskriminering. Diskriminering i samhället, inte minst på arbetsmarknaden, får allvarliga konsekvenser både för enskilda individer och för samhället i stort. Att lika rättigheter och möjligheter ska gälla för alla på arbetsmarknaden är en grundläggande demokratisk fråga. Behovet av en aktiv politik för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet kan därmed inte nog understrykas.

Trots ett mångårigt arbete för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män är samhället långt ifrån jämställt, och det kan konstateras att målet om ekonomisk jämställdhet inte är uppnått. Kommittémotionerna 2023/24:386 (SD) yrkande 9, 2023/24:2499 (C) yrkande 37 och 2023/24:2664 (MP) yrkande 9 motiveras samtliga med behovet av ytterligare åtgärder för att sluta det lönegap som finns mellan kvinnor och män. Utskottet instämmer givetvis med motionärerna i vikten av att bedriva ett aktivt arbete för att främja jämställda löner. Ett centralt och viktigt verktyg för att synliggöra osakliga löneskillnader är enligt utskottet det arbete med lönekartläggning som åvilar alla arbetsgivare inom ramen för arbetet med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen. Utskottet vill i sammanhanget vidare framhålla det arbete som bedrivs av Medlingsinstitutet när det gäller att inhämta, sammanställa och tolka statistik som är av betydelse för lönebildningen och lönefrågor ur ett jämställdhetsperspektiv. Det är också med gillande som utskottet noterar att regeringen har gett Medlingsinstitutet i fortsatt uppdrag att göra jämställdhetsanalyser av löneinkomster och andra inkomster som påverkar individens disponibla inkomster över livet. Att analysera ekonomiska skillnader mellan kvinnor och män i detta bredare och längre perspektiv är enligt utskottet grundläggande i arbetet med att nå målet om ekonomisk jämställdhet. Utskottet vill vidare fästa uppmärksamhet på den pågående utredningen med uppdrag att ta ställning till hur det s.k. lönetransparensdirektivet ska genomföras i svensk rätt. Uppdraget ska redovisas senast i maj 2024. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det, i varje fall i nuläget, saknas anledning att överväga något tillkännagivande till regeringen med anledning av de aktuella motionsförslagen som handlar om åtgärder för att minska lönegapet. Yrkandena bör därmed avslås.

När det gäller det som tas upp i partimotion 2023/24:76 (V) yrkande 19 och 20 om dels att Diskrimineringsombudsmannen bör ges föreskriftsrätt för aktiva åtgärder, dels behovet av skarpare sanktioner kan utskottet inte se att det finns skäl för riksdagen att ta något initiativ på området. Detta gäller också förslaget i kommittémotion 2023/24:2691 (MP) yrkande 65 som även det handlar om skarpare sanktioner mot arbetsgivare som diskriminerar. Utskottet menar att de frågeställningar som tas upp i de aktuella motionsförslagen i allt väsentligt får anses täckas av de överväganden och förslag om bättre efterlevnad av reglerna om aktiva åtgärder som lämnats av Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen. Utredningens förslag har varit föremål för remissbehandling och bereds nu inom Regeringskansliet. Utskottet ser inte att

det finns någon anledning att föregripa detta arbete. Yrkandena bör därmed avslås.

Inte heller när det gäller det som tas upp i motion 2023/24:1240 (C) yrkande 4 om att kraven på arbetet med aktiva åtgärder bör differentieras utifrån storleken på företaget anser utskottet att det är aktuellt med något initiativ från riksdagens sida. Till skillnad från motionärerna anser utskottet att regelverket i det aktuella avseendet är väl avvägt i sin nuvarande utformning. Även detta yrkande bör därmed avslås.

I kommittémotionerna 2023/24:386 (SD) yrkande 1 och 2023/24:2664 (MP) yrkande 12 framförs skilda uppfattningar om kvotering och positiv särbehandling som metod för att främja jämställdhet i arbetslivet. I den förstnämnda avfärdar motionärerna metoden och menar att en sådan praxis måste avvecklas medan kvotering i den senare lyfts fram som en möjlighet att komma till rätta med underrepresentation av kvinnor på ledande positioner. Utskottets uppfattning i frågan är att positiv särbehandling inom diskrimineringslagens ramar är en väl avvägd ordning som det inte framkommit skäl att ändra på. Utskottet noterar i sammanhanget vidare de krav på arbetsgivare som ingår i arbetet med aktiva åtgärder att genom olika insatser främja en jämn könsfördelning på bl.a. ledande positioner. De aktuella yrkandena bör därmed avslås.

När det gäller motion 2023/24:403 (SD) yrkande 36 där motionärerna efterfrågar mer underlag om orsaken till att jordbrukssektorn är mansdominerad kan utskottet konstatera att frågan om könsbundna studie- och yrkesval är en fråga som uppmärksammats av regeringen bl.a. genom olika uppdrag till Jämställdhetsmyndigheten. Utskottet litar till att regeringen bedriver ett aktivt arbete för att uppnå de olika delmålen i det jämställdhetspolitiska ramverket, där jämställd utbildning utgör ett av dessa, och att regeringen noga följer frågan om skillnader i utbildnings- och karriärval. Utskottet är därmed inte berett att föreslå något initiativ till regeringen med anledning av det nämnda förslaget. Yrkandet bör därmed avslås.

Flera av motionsförslagen i avsnittet förenas i synen på att det måste vidtas ytterligare åtgärder mot strukturell diskriminering i samhället för att därigenom främja och skapa en mer inkluderande arbetsmarknad. I kommittémotion 2023/24:463 (V) yrkande 2 förordar motionärerna att det ska tillsättas en kris-kommission mot diskriminering. I partimotion 2023/24:2691 (MP) yrkandena 50 och 64 tar motionärerna upp den strukturella diskriminering som förekommit hos bl.a. Arbetsförmedlingen när det gäller utrikes födda kvinnor och understryker vikten av att fortsätta att förstärka arbetet mot diskriminering, rasism och segregation. Det angelägna i att hantera strukturell diskriminering på arbetsmarknaden uppmärksammas även i motion 2023/24:1029 (S). Utskottet instämmer till fullo med motionärerna bakom dessa olika förslag om vikten av att bekämpa diskriminering och rasism och det angelägna i att främja en inkluderande arbetsmarknad. Som utskottet betonade redan inledningsvis medför förekomsten av diskriminering i samhället allvarliga konsekvenser för både enskilda individer och samhället i stort.

Rasism och diskriminering har ingen plats i vårt samhälle, och utskottet välkomnar därmed att regeringen nu ser över hur det fortsatta arbetet mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott kan bli mer träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt utifrån den analys som Statskontoret gjort av den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Utskottet följer också med intresse det arbete på området som bedrivs av olika myndigheter på uppdrag av regeringen, bl.a. det pågående uppdraget till Diskrimineringsombudsmannen att genomföra en riktad dialog och särskilda utbildningsinsatser om diskriminering och det myndighetsgemensamma uppdraget inriktat på att öka utrikes födda kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Med det anförda kan utskottet konstatera att regeringen bedriver en aktiv politik för att stärka arbetet mot rasism och diskriminering som i allt väsentligt får anses ligga i linje med det som motionärerna lyfter fram. Utskottet anser därmed att det saknas anledning för riksdagen att föreslå något initiativ till regeringen med anledning av vad som föreslås i de aktuella motionsförslagen. Yrkandena bör därmed avslås.

Åtgärder mot åldersdiskriminering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot åldersdiskriminering.

Jämför reservation 17 (S) och 18 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) lyfter motionärerna fram samhällets ansvar när det gäller att motverka ålderism. Enligt motionärerna bör en myndighet få i uppdrag att utreda och analysera hur ålderism kommer till uttryck i det svenska samhället och lämna förslag på åtgärder för hur ålderism kan motverkas (yrkande 57).

I kommittémotion 2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) betonar motionärerna vikten av aktiva åtgärder för att förebygga diskriminering. Enligt motionärerna måste diskrimineringen mot äldre och ålderismen minska i Sverige (yrkande 1). Motionärerna anser även att Diskrimineringsombudsmannens tillsyn av de aktiva åtgärder som görs för att förebygga åldersdiskriminering behöver öka (yrkande 2). Motionärerna lyfter också fram behovet av en nationell handlingsplan mot ålderism och åldersdiskriminering (yrkande 7). Vidare anser motionärerna att Diskrimineringsombudsmannen behöver få skarpare verktyg för sin tillsyn av åldersdiskriminering (yrkande 8).

Bakgrund

Diskrimineringslagen

Diskrimineringsgrunden ålder infördes som skyddad diskrimineringsgrund i samband med den nya diskrimineringslagens tillkomst, dvs. i januari 2009 (prop. 2007/08:95, bet. 2007/08:AU7, rskr. 2007/08:219). Innan dess saknades uttryckliga förbud mot diskriminering som har samband med ålder i svensk rätt. Skyddet mot åldersdiskriminering förstärktes sedermera i januari 2013 genom en ändring i lagen som innebar att skyddet mot diskriminering kom att omfatta fler samhällsområden (prop. 2011/12:159, bet. 2012/13:AU3, rskr. 2012/13:21).

Diskrimineringslagen innehåller två olika åtgärder för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter: förbud mot diskriminering och repressalier samt krav på aktiva åtgärder. Den förstnämnda tar sikte på att skydda individer från att diskrimineras medan den senare tar sikte på att den för ett samhällsområde ansvariga aktören, arbetsgivaren när det gäller arbetslivet eller utbildningsanordnaren när det gäller utbildning, ska förebygga och främja arbetet för att motverka diskriminering inom en verksamhet och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter för verksamheten som helhet. Kravet på aktiva åtgärder gäller endast för samhällsområdena arbetsliv och utbildning.

Diskrimineringsombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har till uppgift att utöva tillsyn över diskrimineringslagen och att verka för att diskriminering inte förekommer i samhället. DO har att följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde.

DO redovisar antalet anmälningar om diskriminering som kommer in till myndigheten i sin årsredovisning. Myndigheten tar också fram en årlig rapport med statistik över anmälningar till DO. Den senaste rapporten publicerades i mars 2023 och innehåller statistik över de anmälningar som inkommit till DO under perioden 2015–2022, med särskilt fokus på de anmälningar som inkom 2022 (rapport 2023:2).

DO har även tagit initiativ till att ta fram en årlig rapport om förekomst av diskriminering i Sverige. Syftet med rapportserien är att utgöra en kunskapsgrund för DO:s och andra aktörers arbete för att motverka och förebygga diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter. Den första rapporten i serien publicerades av DO i maj 2023: Förekomst av diskriminering 2023 (rapport 2023:3). Rapporten bygger på kunskap om förekomst av diskriminering från flera källor, t.ex. anmälningar till DO, forskning, dialog med det civila samhället och enkätundersökningar.

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen

Som nämnts i föregående avsnitt tillsatte regeringen i augusti 2018 en statlig utredning med uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur tillsynen över diskrimineringslagen kan bli mer effektiv (dir. 2018:99). En del av uppdraget var att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa att bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen följs. I det delbetänkande som utredningen presenterade i december 2020 (SOU 2020:79) föreslås bl.a. att DO ska få rätt att utfärda föreskrifter om kraven på arbetsgivare när det gäller arbetet med aktiva åtgärder. Delbetänkandet innehåller även överväganden när det gäller val av sanktioner mot brister i arbetet med aktiva åtgärder.

Kansliet för hållbart arbetsliv

Regeringen inrättade i september 2021 ett kansli för hållbart arbetsliv inom Regeringskansliet, Kansliet för hållbart arbetsliv (S 2021:D). I mars 2023 ändrade regeringen kansliets uppdrag så att arbetet inom uppdraget bättre ska stärka arbetslinjen, möjliggöra för fler personer att delta i arbetslivet, bidra till att säkra kompetensförsörjning, motverka åldersdiskriminering samt bidra till positiva effekter för samhällsekonomin. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 augusti 2024.

Delegationen för senior arbetskraft

Delegationen för senior arbetskraft tillsattes av regeringen i augusti 2018 med uppdrag att verka för ett mer inkluderande och åldersoberoende synsätt i arbetslivet (dir. 2018:83). Delegationens uppdrag var att bidra till ökad kunskap om forskning om äldres möjligheter och föreslå åtgärder som motverkar åldersdiskriminering för att bättre ta till vara äldres kompetens och erfarenhet.

I delegationens betänkande Äldre har aldrig varit yngre – allt fler kan och vill arbeta längre (SOU 2020:69) från november 2020 presenteras ett antal överväganden, bedömningar och åtgärder som olika aktörer behöver göra för att fler ska kunna få ett längre arbetsliv.

En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025

I skrivelsen En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 betonas att en central del för att skapa ett längre och hållbart arbetsliv är att bättre ta till vara äldres kompetens och erfarenhet (skr. 2020/21:92). Arbetslivet behöver bli mer åldersoberoende, och äldres kunskaper och erfarenheter behöver tas till vara på ett bättre sätt i arbetslivet. I strategin anförts att allt fler kan och vill arbeta längre, men att många möter olika hinder i arbetslivet i t.ex. olika regelsystem och avtal. Åldersdiskriminering bör enligt strategin motverkas med breda åtgärder, där en god arbetsmiljö genom hela livet är grundläggande.

Tidigare riksdagsbehandling

Ett motionsförslag om samhällets ansvar för att motverka ålderism behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 51 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Ålderism är ett utbrett och oroande samhällsproblem som måste tas på största allvar. Det medför betydande negativa konsekvenser för både individer och samhället i stort. Att det behövs ett skifte i hur samhället ser på åldrande är tydligt, t.ex. när det gäller attityderna gentemot arbetstagare i olika åldersgrupper.

I fråga om de motionsförslag som utskottet behandlar i detta avsnitt instämmer utskottet fullt ut med motionärerna när det gäller vikten av att motverka ålderismen i samhället. I detta ligger såväl att öka kunskapen om hur den tar sig uttryck inom olika samhällsområden och lyfta upp frågan i ljuset, som att sätta in verkningfulla åtgärder för att förebygga ålderismen och säkerställa skyddet mot åldersdiskriminering. Till skillnad från motionärerna ser utskottet dock inte att det finns anledning att rikta något tillkännagivande till regeringen för att slå vakt om det fortsatta arbetet mot ålderism och åldersdiskriminering.

Utskottet noterar att frågan om åldersdiskriminering har uppmärksammats brett genom Delegationen för senior arbetskrafts arbete samt att frågan om att motverka åldersdiskriminering även ingår som en central del i såväl regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 som i uppdraget till Kansliet för ett hållbart arbetsliv. När det gäller att pressa tillbaka diskrimineringen i samhället vill utskottet vidare betona Diskrimineringsombudsmannens nyckelroll och det breda uppdrag som myndigheten har, vilket innefattar såväl att sprida kunskap och att bedriva samhällsinriktat förändringsarbete som tillsyn över att diskrimineringslagen följs. Utskottet förutsätter att Diskrimineringsombudsmannen bedriver ett aktivt arbete utifrån samtliga diskrimineringsgrunder och noterar med gillande det initiativ som myndigheten tagit när det gäller bättre kunskapsunderlag om förekomst av diskriminering i Sverige. Vidare noterar utskottet den pågående beredningen inom Regeringskansliet av de överväganden och förslag som presenterats av Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen, vilket bl.a. inbegriper frågor om hur tillsynen över diskrimineringslagen kan bli mer effektiv. Beredningen av dessa förslag bör enligt utskottet avvaktas innan det kan bli aktuellt att överväga något initiativ när det gäller frågor om Diskrimineringsombudsmannens tillsynsuppdrag.

Därmed anser utskottet att samtliga yrkanden i avsnittet bör avslås.

Vitbok om hbt-personers villkor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ta fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige.

Motionen

I motion 2023/24:327 av Robert Hannah (L) uppmärksammar motionären konceptet vitbok som ett sätt för den svenska staten att göra upp med sin historia av förtryck av minoritetsgrupper. Motionären föreslår att det ska tas fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige.

Bakgrund

Strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck

Sedan 2014 bedrivs regeringens arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter utifrån strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, även kallad hbtqi-strategin. Strategin utgör enligt regeringen grunden för ett långsiktigt arbete inom fokusområdena våld, diskriminering och andra kränkningar, unga hbtqi-personer, hälsa, vård och sociala tjänster, privat- och familjeliv, kulturområdet samt det civila samhället. För vissa av fokusområdena har regeringen utsett s.k. hbtqi-strategiska myndigheter som ska utgöra en samlande kraft för ökad kunskap och likvärdigt bemötande.

I syfte att komplettera hbtqi-strategin och kraftsamla arbetet har regeringen vidare beslutat om en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter med konkreta åtgärder för perioden 2020–2023.

Arbetet med att ta fram en ny handlingsplan har inletts av regeringen. Som en del i detta arbete höll regeringen den 5 februari 2024 ett sakråd med representanter för civilsamhällesorganisationer. Den nya handlingsplanen syftar till att konsolidera, komplettera och kraftsamla arbetet 2024–2027.

Forum för levande historia

Forum för levande historia har i uppdrag att erbjuda fortbildning och kunskapshöjande insatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag, vilket omfattar homo-, bi- och transfobi, till skolans personal och andra relevanta yrkesgrupper. Forum för levande historia är fr.o.m. 2023 också en av flera strategiska myndigheter med uppdrag att i sin verksamhet främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Budgetpropositionen för 2024

Regeringen framhåller i budgetpropositionen för 2024 att hbtqi-strategin är utgångspunkten i arbetet för att främja lika rättigheter och förbättra hbtqi-personers situation i Sverige. Vidare framhåller regeringen att de tolv strategiska myndigheternas insatser har bidragit till att det finns mer kunskap på området och att fler konkreta åtgärder kan vidtas, även på kommunal och regional nivå. Regeringen konstaterar att det samtidigt återstår utmaningar, t.ex. att hbtqi-personers hälsa är sämre än majoritetsbefolkningens. Regeringen betonar att arbetet inom området för att hbtqi-personer ska kunna leva ett liv där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras måste fortsätta (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13 s. 44).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsförslag om att ta fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 43 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att framhålla att i Sverige ska alla ha rätt att vara den man är och älska vem man vill. Det ska givetvis gälla oavsett i vilket sammanhang man befinner sig. Arbetet i Sverige med att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck har skett och sker genom en rad insatser inom olika delar av samhället. Utskottet noterar med gillande regeringens tydliga inriktning att med hbtqi-strategin som utgångspunkt fortsätta arbetet med att främja lika rättigheter och möjligheter och förbättra hbtqi-personers situation i Sverige, och välkomnar det nyligen inledda arbetet med att ta fram en ny samlad handlingsplan för hbtqi-personers fri- och rättigheter för 2024–2027. Regeringens arbete på området kommer att följas noga och med stort intresse av utskottet.

När det gäller det konkreta förslaget i motion 2023/24:327 (L) om att det bör tas fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige har utskottet i grund och botten inget att invända mot att det görs en sådan genomlysning. Att ta fram en vitbok är enligt utskottets bedömning dock inte en prioriterad åtgärd i det fortsatta arbetet för att säkerställa hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Den aktuella motionen bör därmed avslås.

Jämlikhetsdata

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att samla in s.k. jämlikhetsdata.

Jämför reservation 19 (V, MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) anser motionärerna att Sverige bör samla in s.k. jämlikhetsdata som bygger på samtliga diskrimineringsgrunder (yrkande 1).

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) anser motionärerna att Sverige bör införa jämlikhetsdata för att därigenom förbättra möjligheterna att bekämpa hatbrott (yrkande 105).

Bakgrund

Förstudie om metoder för att samla in statistik

Diskrimineringsombudsmannen (DO) fick i december 2011 i uppdrag av regeringen att genomföra en förstudie när det gäller vilka metoder som kan användas för att samla in uppgifter av relevans för fem av de sju lagstadgade diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen (ålder och kön exkluderade) samt uppgifter om de fem nationella minoriteterna. DO redovisade uppdraget i november 2012 i rapporten Statistikens roll i arbetet mot diskriminering – en fråga om strategi och trovärdighet (dnr LED 2011/187). I rapporten presenteras metoder för att samla in statistik som kan användas som underlag i arbetet med att forma och följa upp arbetet mot diskriminering och arbetet för de nationella minoriteterna, s.k. jämlikhetsdata. DO framhåller i förstudien vikten av att skapa förtroende och att ge garantier för hur statistiken kommer att användas och betonar att utvecklingen av olika metoder för att samla in statistik måste förankras brett i samhället.

Årlig rapport om förekomst av diskriminering i Sverige

DO har fattat beslut om att årligen publicera en rapport om förekomst av diskriminering i Sverige. Syftet med rapportserien är att utgöra en kunskapsgrund för DO:s och andra aktörers arbete för att motverka och förebygga diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter. Den första rapporten i serien publicerades av DO i maj 2023: Förekomst av diskriminering 2023 (rapport 2023:3).

Myndigheten konstaterar i rapporten att diskriminering förekommer i hela samhället, men att det är tydligt att riskerna för diskriminering är särskilt stora inom arbetslivet och i skolan. Rapporten bygger på kunskap om förekomst av diskriminering från flera källor, t.ex. anmälningar till DO, forskning, dialog

med det civila samhället och enkätundersökningar. I rapporten anför DO bl.a. att det saknas kunskapsunderlag för att ge en utförlig bild av utbredningen av diskriminering i alla delar av samhället. Jämlikhetsdata kan enligt DO synliggöra diskriminering. Enligt DO är det samtidigt viktigt att jämlikhetsdata inte används på ett sätt som i sig riskerar att bidra till diskriminering eller förstärker stereotyper. DO betonar också vikten av hänsyn till dataskydds-förordningen vid insamling av data.

DO anför vidare i rapporten att myndigheten kommer att successivt utveckla de årliga rapporterna för att ge en så utförlig bild som möjligt av förekomst av diskriminering.

Kunskap om hatbrott

Brottsförebyggande rådet (Brå) har enligt sin instruktion (SFS 2016:1201) i uppgift att ta fram kunskap om hatbrott. Brå ska vartannat år publicera statistik om hatbrott och året därpå genomföra en eller flera fördjupade studier om hatbrott. I december 2023 publicerade Brå rapporten Polisanmälda hatbrott 2022 – En sammanställning av de ärenden som hatbrottsmarkerats av polisen (rapport 2023:16).

Utöver återkommande redovisningar av statistik över hatbrott har Brå, på uppdrag av regeringen, gjort fördjupade studier för att öka kunskapen om olika hatbrottsgrunder. Brå har tagit fram kunskapsunderlag om afrofobiska hatbrott (rapport 2019:4), islamofobiska hatbrott (rapport 2021:3) och antisemitiska hatbrott (rapport 2022:7). För närvarande arbetar Brå med ett regeringsuppdrag i form av en fördjupad studie kring hatbrott mot samer (Ju2022/02216). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 29 april 2024.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsförslag om att införa jämlikhetsdata behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 45 f.). Motionsyrkandet avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill återigen understryka principen om alla människors lika värde, och att Sverige ska vara ett land fritt från alla former av diskriminering och rasism.

De motionsyrkanden som behandlas av utskottet i detta avsnitt handlar om att införa jämlikhetsdata i Sverige som en metod för att skaffa sig bättre kunskap om rasism och diskriminering av olika slag. Utskottet har givetvis inget att invända mot motionärernas föresats att undanröja strukturella problem och ta itu med den diskriminering och rasism som finns i samhället. I likhet med motionärerna anser utskottet att ett centralt element i arbetet för att motverka och förebygga diskriminering samt främja allas lika rättigheter

och möjligheter är att skaffa sig kunskap om hur utbredd diskrimineringen är och vilka uttryck den tar sig. När det gäller metoderna för detta är utskottet dock inte av samma uppfattning som motionärerna. Utskottet menar att det finns anledning att ha en försiktig hållning till statistik och datainsamling av det slag som motionärerna förordar. Jämlikhetsdata som metod är omdiskuterad, och utskottet anser att det inte framkommit någon anledning att utveckla och införa denna metod i Sverige.

Utskottet kan konstatera att det bedrivs en rad olika kunskapshöjande insatser när det gäller förekomsten av diskriminering i Sverige. Som exempel på underlag kan nämnas den statistik över hatbrott som Brottsförebyggande rådet har i uppdrag att redovisa årligen. Även de fördjupade analyser utifrån olika hatbrottsgrunder som denna myndighet på uppdrag av regeringen genomfört och även nu arbetar med ger betydelsefull kunskap om både den utsatthet som olika grupper av människor lever med i Sverige och de konsekvenser som den får. Utskottet noterar vidare Diskrimineringsombudsmannens beslut om att årligen ta fram en rapport om förekomsten av diskriminering i samhället där den första rapporten i sitt slag publicerades av myndigheten i maj 2023. Utskottet ser fram emot att ta del av nästa rapport, och kommer med intresse att följa Diskrimineringsombudsmannens arbete med att successivt utveckla denna publikations innehåll.

Med det anförda anser utskottet att det inte bör tas något initiativ med anledning av de aktuella motionsförslagen. Yrkandena bör därmed avslås.

Ändringar av diskrimineringslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. ändringar av diskrimineringsgrunderna i diskrimineringslagen och stärkt skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet.

Jämför reservation 20 (SD), 21 (V) och 22 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) förespråkar motionärerna att diskrimineringslagen ändras till att omfatta otillbörlig särbehandling (yrkande 13). De sju diskrimineringsgrunder som gäller i dag bör enligt motionärerna ersättas av en regel om otillbörlig särbehandling som skulle fånga upp alla former av diskriminering.

I kommittémotion 2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) vill motionärerna att det ska göras en översyn av diskrimineringslagen i syfte att se över möjligheten att polisiera ingripanden ska omfattas av lagens tillämpningsområde (yrkande 6).

I kommittémotion 2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) anser motionärerna att det bör utredas om språk ska införas som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen (yrkande 10).

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) anser motionärerna att det bör tillsättas en bred utredning om hur diskrimineringslagen kan stärkas (yrkande 153). Enligt motionärerna bör diskrimineringslagen bl.a. anpassas för att i större utsträckning kunna tillämpas vid diskriminering på grund av hudfärg, språk eller religion. Diskrimineringslagen ska också ta hänsyn till att diskrimineringsgrunder kan samspela och möjliggöra för ett intersektionellt perspektiv i tillämpningen. Ett liknande förslag finns i kommittémotion 2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 12.

Vidare i partimotion 2023/24:2669 (MP) anser motionärerna att ett heltäckande skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet måste skapas (yrkande 154). Motionärerna anför att det är angeläget att personer har ett fullgott skydd mot diskriminering i förhållande till myndighetsutövning och vill därför att det förslag i denna fråga som presenteras i betänkandet Ett utökad skydd mot diskriminering (SOU 2021:94) ska genomföras.

Bakgrund

Diskrimineringslagen

Diskrimineringsgrunderna

Den 1 januari 2009 trädde diskrimineringslagen (2008:567) i kraft och ersatte då jämställdhetslagen (1991:433) och sex andra civilrättsliga lagar. Skyddet mot diskriminering omfattar enligt diskrimineringslagen sju diskrimineringsgrunder. När lagstiftningen infördes diskuterades vilka diskrimineringsgrunder lagen skulle omfatta, och regeringen gjorde bedömningen att den lämpligaste lösningen var att utgå från vad som framgick av olika EU-direktiv. Därmed föreslog regeringen följande diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder (prop. 2007/08:95 s. 109 f.).

Skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet

Skyddet för enskilda mot diskriminering i offentlig verksamhet är lägre för vissa verksamheter. Vid vissa myndigheter, däribland rättsvårdande myndigheter, finns ett svagare diskrimineringskydd för enskilda än vid andra myndigheter. Skyddet i det förstnämnda fallet är begränsat till när offentligt anställda bistår allmänheten med upplysningar, vägledning, råd eller annan sådan hjälp eller på annat sätt i sin anställning har kontakt med allmänheten (2 kap. 17 § diskrimineringslagen). Förbudet mot diskriminering gäller alltså den anställdes bemötande och inte verksamheten som sådan. På andra samhällsområden tar diskrimineringsförbudet i stället sikte på verksamheten, det gäller t.ex. socialtjänst- och utbildningsområdet.

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen som tillsattes av regeringen i augusti 2018 hade bl.a. i uppdrag att föreslå ett mer heltäckande skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet. Utredningens överväganden och förslag i denna del presenteras i utredningens slutbetänkande Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94) som överlämnades till regeringen i december 2021. Utredningen föreslår en ändring av diskrimineringsförbudet i 2 kap. 17 § diskrimineringslagen på så sätt att förbudet utökas till att inte bara omfatta bemötande utan också t.ex. myndighetsutövning i förhållande till enskilda.

Betänkandet innehåller även förslag om ett starkare skydd mot diskriminering i de fall det inte finns en enskild skadelidande och förslag på ytterligare åtgärder för att skydda arbetstagare som diskrimineras, trakasseras och hotas av personer som inte är anställda på arbetsplatsen.

2023 års fri- och rättighetskommitté

Regeringen tillsatte i juni 2023 en parlamentariskt sammansatt kommitté, 2023 års fri- och rättighetskommitté, med uppdrag att utreda olika frågor om det skydd för grundläggande fri- och rättigheter som gäller enligt 2 kap. regeringsformen (dir. 2023:83). I uppdraget ingår flera deluppdrag, däribland att överväga om ett mer generellt skydd mot diskriminering bör läggas till bland de grundläggande fri- och rättigheterna i 2 kap. regeringsformen. Kommittén ska redovisa sina förslag senast den 1 december 2024.

Rapporter från Diskrimineringsombudsmannen

Diskrimineringsombudsmannen (DO) fick i april 2022 i uppdrag av regeringen att utifrån anmälningar om diskriminering till myndigheten fördjupa kunskapen om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder och belysa frågor som har att göra med intersektionalitet (A2022/00582). En delrapport av uppdraget lämnades till regeringen i oktober 2022, och den 1 mars 2023 slutredovisade DO uppdraget till regeringen genom rapporten Berättelser om utsatthet – En analys av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder (rapport 2023:1).

En övergripande slutsats i slutredovisningen är att de situationer och de förutsättningar som medför särskild risk för diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder i mångt och mycket är desamma som för all diskriminering. DO:s generella slutsats är därmed att insatser som motverkar diskriminering generellt också bidrar till att motverka diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder. Trots detta är det viktigt, skriver DO, att ha ett intersektionellt perspektiv och en mångdimensionell syn på diskriminering och utsatthet. Det bidrar till att göra oss medvetna om att en person kan vara utsatt för diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder samtidigt, och att det i sig skapar en ökad utsatthet. DO anför vidare att det är viktigt att vara medveten om att de fördomar och

förutfattade meningar som finns i samhället samspelar med varandra och att detta samspel påverkar mänskliga interaktioner och kan leda till diskriminering.

DO har även tagit initiativ till att ta fram en årlig rapport om förekomst av diskriminering i Sverige. Syftet med rapportserien är att utgöra en kunskapsgrund för DO:s och andra aktörers arbete för att motverka och förebygga diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter. Den första rapporten i serien publicerades av DO i maj 2023: Förekomst av diskriminering 2023 (rapport 2023:3).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om att bl.a. införa fler diskrimineringsgrunder i diskrimineringslagen behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 47 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att framhålla att Sverige ska vara ett land där alla behandlas jämlikt och har tillgång till samma livschanser. Ingen ska behöva uppleva diskriminering eller mötas av intolerans. En effektiv och heltäckande diskrimineringslag med tydliga sanktioner för dem som inte följer lagstiftningen och en reell möjlighet till upprättelse för den som blivit diskriminerad är viktiga förutsättningar i ett samhälle som värnar allas lika rättigheter och möjligheter.

De motionsförslag som behandlas i avsnittet handlar dels om frågan om vilka diskrimineringsgrunder som bör finnas i diskrimineringslagen, dels om behovet av en stärkt diskrimineringslagstiftning där flera förslag är inriktade på att det bör införas ett mer heltäckande skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet.

När det först gäller de motionsförslag som handlar om vilka diskrimineringsgrunder som bör gälla konstaterar utskottet att förslagen går i motsatta riktningar. I kommittémotion 2023/24:386 (SD) yrkande 13 vill motionärerna att systemet med en katalog över diskrimineringsgrunder helt ska avskaffas. Det förslag som finns i kommittémotion 2023/24:1524 (MP) yrkande 10 tar i stället sikte på att komplettera diskrimineringsgrunderna genom att införa språk som en explicit diskrimineringsgrund. Vilka diskrimineringsgrunder som diskrimineringslagen ska omfatta är visserligen en fråga som det kan finnas anledning att titta närmare på. Som regeringen anförde när diskrimineringslagen infördes är det inte givet att diskrimineringsgrunderna på sikt måste vara just de sju som då fastställdes. Utskottet är emellertid i nuläget inte berett att förespråka något initiativ i denna fråga. De aktuella yrkandena bör därmed avslås.

När det gäller frågan om skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet som tas upp dels i kommittémotion 2023/24:463 (V) yrkande 6, dels i partimotion 2023/24:2669 (MP) yrkande 154 vill utskottet hänvisa till den pågående beredningen inom Regeringskansliet av betänkandet Ett utökat skydd mot diskriminering. Betänkandet innehåller förslag om ett mer heltäckande förbud mot diskriminering i offentlig verksamhet som får anses ligga i linje med vad som efterfrågas i de aktuella motionerna. Mot bakgrund av den pågående beredningen av det nämnda förslaget finner utskottet inte någon anledning att i nuläget överväga något initiativ. Yrkandena bör därmed avslås.

När det slutligen gäller de förslag som finns i partimotion 2023/24:2669 (MP) yrkande 153 och kommittémotion 2023/24:2446 (MP) yrkande 12 om att tillsätta en bred utredning om hur diskrimineringslagen kan stärkas anser utskottet att det inte kan anses motiverat att ta något sådant initiativ. Frågan om att skapa en mer effektiv och heltäckande diskrimineringslagstiftning ligger redan högt på regeringens agenda, och det saknas enligt utskottet anledning att föregripa det beredningsarbete som pågår inom Regeringskansliet när det gäller diskrimineringslagstiftningens utformning. Utskottet vill i sammanhanget även fästa uppmärksamhet på den parlamentariskt sammansatta kommitté som regeringen tillkallat med uppdrag att bl.a. utreda om regeringsformens bestämmelser om enskildas grundläggande fri- och rättigheter ska kompletteras och ett generellt skydd mot diskriminering läggs till i grundlagen. När det gäller det som motionärerna tar upp om att diskrimineringsgrunder kan samspela och vikten av att ha med ett intersektionellt perspektiv i tillämpningen uppmärksammar utskottet det regeringsuppdrag som redovisades av Diskrimineringsombudsmannen i mars 2023 som just handlade om att fördjupa kunskapen om diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder och belysa frågor som har att göra med intersektionalitet. Även dessa yrkanden bör därmed avslås.

Diskrimineringsombudsmannen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Diskrimineringsombudsmannen m.m.

Jämför reservation 23 (S) och 24 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) betonar motionärerna vikten av att bekämpa alla former av diskriminering och anför bl.a. att en förutsättning för ett effektivt och normerande antidiskrimineringsarbete är att personer som har upplevt diskriminering får sin sak prövad (yrkande 11). Motionärerna menar att ambitionerna behöver höjas i arbetet för att förebygga och motverka diskriminering.

I kommittémotion 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) föreslår motionärerna att Diskrimineringsombudsmannen ska ges möjlighet att driva fler enskilda mål för att stärka arbetet mot diskriminering (yrkande 18).

I partimotion 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) lyfter motionärerna fram antidiskrimineringsbyråernas roll och anser att det bör vidtas åtgärder för att stärka deras verksamhet (yrkande 159). Motsvarande förslag finns även i partimotion 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 66.

Bakgrund

Diskrimineringsombudsmannens verksamhet

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har enligt sin instruktion (SFS 2008:1401) de uppgifter som följer av diskrimineringslagen (2008:567), lagen (2008:568) om Diskrimineringsombudsmannen, föräldradedighetslagen (1995:584), lagen (1988:1465) om ledighet för närstående vård och lagen (1998:209) om rätt till ledighet av trängande familjeskäl. DO ska i övrigt följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde.

Av 4 kap. diskrimineringslagen framgår att DO utövar tillsyn över att lagen följs. Myndigheten ska bl.a. verka för att diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder inte förekommer på några områden av samhällslivet. DO ska också i övrigt verka för lika rättigheter och möjligheter när det gäller samtliga sju diskrimineringsgrunder. DO har bl.a. till uppgift att utreda anmälningar om diskriminering och trakasserier och granska hur arbetsgivare, högskolor och skolor arbetar för att förebygga diskriminering.

DO:s kärnverksamhet är indelad i de båda verksamhetsgrenarna kunskap och tillsyn. Uppdraget är till sin helhet främjande, och insatserna inom båda verksamhetsgrenarna ska samverka för att bidra till samhällsförändring.

Enligt den nya verksamhetsinriktning som DO fattade beslut om 2021 ska ett ökat fokus läggas på individärenden. Enligt denna inriktning ska DO utreda fler anmälningar i syfte att de personer som utsatts för diskriminering ska få upprättelse.

Antidiskrimineringsbyråernas verksamhet

Antidiskrimineringsbyråerna drivs av ideella föreningar och verkar lokalt och regionalt för mångfald, likabehandling och jämställdhet. Byråerna arbetar med alla diskrimineringsgrunder och erbjuder kostnadsfri juridisk rådgivning och även utbildning till företag, föreningar, kommuner och regioner. Byråerna bedriver också ofta ett opinionsbildande arbete. Antidiskrimineringsbyråerna drivs av idéburna organisationer, men med bidrag från staten genom Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Förordningen (2002:989) om

statligt stöd för verksamhet som förebygger och motverkar diskriminering reglerar det stöd som antidiskrimineringsbyråerna kan söka.

Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering

I januari 2014 tillsatte regeringen en statlig utredning med uppdrag att lämna förslag på hur arbetet mot diskriminering kan organiseras och effektiviseras (dir. 2014:10). Utredningen lämnade i december 2016 sitt betänkande Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87). Utredningen har bl.a. övervägt olika lösningar när det gäller Diskrimineringsombudsmannens roll och arbetssätt samt fört diskussion om för- och nackdelar med antidiskrimineringsbyråernas verksamhet. Utredningen har även övervägt den roll som länsstyrelserna har i arbetet mot diskriminering. Ett förslag som lämnas av utredaren är att en diskrimineringsnämnd ska skapas som ett alternativ till domstolsprövning.

Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen

Som nämnts i föregående avsnitt tillsatte regeringen i augusti 2018 en statlig utredning med uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur tillsynen över diskrimineringslagen kan bli mer effektiv (dir. 2018:99). En del av uppdraget var att se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa att bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen följs. I det delbetänkande som utredningen presenterade i december 2022 (SOU 2020:79) föreslås bl.a. att Diskrimineringsombudsmannen ska få rätt att utfärda föreskrifter om kraven på arbetsgivare när det gäller arbetet med aktiva åtgärder.

Direktivförslag om standarder för likabehandlingsorgan

Kommissionen presenterade den 7 december 2022 ett paket med två direktiv om standarder för likabehandlingsorgan, COM(2022) 688 och COM(2022) 689. Avsikten med direktiven är att stärka skyddet mot diskriminering genom att fastställa minimikrav för likabehandlingsorganens funktion i syfte att öka deras effektivitet och garantera deras oberoende.

De båda direktiven förväntas att formellt antas i maj 2024, och därefter har medlemsstaterna två år på sig att anpassa sig till lagstiftningen.

I svensk rätt är Diskrimineringsombudsmannen det organ som inrättats för främjande av likabehandling enligt gällande likabehandlingsdirektiv.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om Diskrimineringsombudsmannens verksamhet m.m. behandlades av utskottet senast i betänkande 2022/23:AU7 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering (s. 51 f.). Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2022/23:166).

Utskottets ställningstagande

Ett samhälle fritt från diskriminering förutsätter ett målmedvetet arbete för att alla lika rättigheter och möjligheter. Det handlar både om att arbeta för en effektiv och heltäckande diskrimineringslagstiftning och om att den som utsatts för diskriminering ska kunna erbjudas hjälp och stöd och få upprättelse. Som lyfts fram i motionsförslagen i detta avsnitt fyller Diskrimineringsombudsmannen och antidiskrimineringsbyråerna en central roll i arbetet mot diskriminering och för att förverkliga alla lika rättigheter och möjligheter, och utskottet är inte av någon annan mening än motionärerna när det gäller vikten av att den som är utsatt för diskriminering har möjlighet att få sin sak prövad.

Den aktuella verksamhetsinriktningen för Diskrimineringsombudsmannen på att driva fler enskilda mål får enligt utskottet anses ligga väl i linje med den inriktning för hur antidiskrimineringsarbetet bör bedrivas som motionärerna frågar efter. Utskottet uppmärksammar vidare det arbete som fortgår till följd av EU-samarbetet när det gäller att motverka diskriminering, som t.ex. arbetet med direktivförslagen om standarder för likabehandlingsorgan. De aktuella direktivförslagen som väntas formellt antas senare under våren syftar till att öka effektiviteten hos medlemsstaternas likabehandlingsorgan och kommer sannolikt att få påverkan på Diskrimineringsombudsmannens verksamhetsinriktning. Utskottet vill i sammanhanget även hänvisa till att beredning alltjämt pågår inom Regeringskansliet av de överväganden och förslag på diskrimineringsområdet som presenterats av Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering respektive Utredningen om vissa frågor i diskrimineringslagen.

Med det anförda anser utskottet inte att det finns skäl för något initiativ från riksdagens sida med anledning av det som föreslås i mer allmänna ordalag i kommittémotion 2023/24:2621 (S) yrkande 11 om att ambitionerna behöver höjas i antidiskrimineringsarbetet, eller det som lyfts fram i kommittémotion 2023/24:2664 (MP) yrkande 18 och partimotionerna 2023/24:2669 (MP) yrkande 159 och 2023/24:2691 (MP) yrkande 66 om att stärka Diskrimineringsombudsmannens och antidiskrimineringsbyråernas arbete mot diskriminering. Yrkandena bör därmed avslås.

Reservationer

1. **Strategier för att nå ett jämställt samhälle, punkt 1 (S)**

av Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S), Adrian Magnusson (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:953 av Björn Wiechel (S) och

avslår motionerna

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 2,

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 12 och

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28.

Ställningstagande

Sverige har under de senaste hundra åren genomgått en enastående transformation, från svältdrabbat där många levde i misär till att bli ett modernt framgångsland. Trots dessa framsteg finns det fortfarande problem att övervinna, särskilt inom jämställdhetsområdet. Mäns och kvinnors möjligheter att förverkliga sina drömmar och leva som de själva vill hindras fortfarande av olika samhällsstrukturer.

Givet den komplexitet och bredd av problem som rör jämställdhet, och med tanke på hur dessa problem sammanflätas och påverkar varandra, är det enligt vår mening läge att tillsätta en jämställdhetskommision. Kommissionen bör ges i uppdrag att granska, analysera och ge rekommendationer som gäller flera sektorer och områden, vilket skulle säkerställa en samlad och effektiv strategi för att uppnå jämställdhet i Sverige. Vi beklagar att inte utskottet också ser detta behov av en gedigen och bred genomlysning för att kunna övervinna hindren för att uppnå ett jämställt samhälle. Till skillnad från utskottet anser vi därmed att regeringen bör agera och tillsätta en jämställdhetskommision i enlighet med vad vi anför.

2. Strategier för att nå ett jämställt samhälle, punkt 1 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Ulf Lindholm (SD) och Anette Rangdag (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 2 och
2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 12 och
avslår motionerna
2023/24:953 av Björn Wiechel (S) och
2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28.

Ställningstagande

Intentionen med det jämställdhetspolitiska delmålet om jämn fördelning av makt och inflytande är rätt, men vi menar att mätmetoden riskerar att slå fel och leda till att könet anses vara viktigare än alla andra faktorer. Målet lägger i dag för stort vikt vid de rent kvantitativa faktorerna framför att säkerställa att kvinnor och män har samma förutsättningar när det gäller makt, inflytande och att påverka sin egen vardag. Det behövs enligt vår mening nya mätbara nyckeltal för jämn fördelning av makt och inflytande som sätter fokus på förutsättningar framför utfall. Vi anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder för att revidera den aktuella mätmetoden i enlighet med vad vi anfört.

Ytterligare en fråga som vi vill lyfta fram är vikten av att identifiera och synliggöra strukturella orättvisor i samhället. Det kan handla om strukturer och system som förhindrar vissa grupper att få tillgång till resurser, rättigheter och möjligheter. Detta kan inkludera faktorer såsom fattigdom, diskriminering, social utestängning, brist på utbildning eller hälsosystem och andra faktorer som leder till att människor upplever lidande och begränsningar i sina liv. Att förstå detta ”strukturella våld” kan hjälpa till att identifiera orsakerna till ojämlikhet, ojämställdhet och bristande rättvisa i samhället och vara ett första steg för att skapa förändring. Vi anser med det anförda att regeringen bör vidta åtgärder för att öka och fördjupa förståelsen för strukturellt våld och dess konsekvenser.

3. Strategier för att nå ett jämställt samhälle, punkt 1 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 1, 6, 7 och 28 samt avslår motionerna

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 2,

2023/24:953 av Björn Wiechel (S) och

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 12.

Ställningstagande

Jämställdhet är i grunden en fråga om frihet. Alla ska ha frihet att vara den de är utan att hindras av stereotypa normer och attityder. En modern och radikal politik för ökad jämställdhet lägger fokus på lika möjligheter inom alla områden. Sverige har tagit många steg mot jämställdhet och ligger i dag före många andra länder i världen. Men fortfarande finns det mycket att göra för att Sverige ska bli ett fullt ut jämställt land.

Utöver att konsekvent analysera verkligheten ur ett könsperspektiv och se till att flickor och kvinnor har samma möjligheter som pojkar och män, är det angeläget att ha med ett intersektionellt perspektiv i arbetet med att nå jämställdhetsmålen. Det handlar om att betona och synliggöra skillnader inom respektive grupp som beror på andra aspekter än kön och hitta sätt att motverka dessa. Jag anser att detta perspektiv inte anläggs i tillräcklig grad, och beklagar att utskottet inte ser behovet av att ta ytterligare initiativ på området. Jag anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder för att slå vakt om att ett intersektionellt perspektiv finns med i arbetet för att nå de jämställdhetspolitiska målen.

Att agera förebyggande mot destruktiva mansroller och begränsande normer och värderingar är vidare något som måste prioriteras än högre i samhället. Jag anser därmed att regeringen bör verka för att åstadkomma en förändring i linje med detta.

När det gäller delmålet om ekonomisk jämställdhet anser jag att regeringen dels bör ta initiativ till att omarbete indikatorerna enligt det förslag som Jämställdhetsmyndigheten har lämnat, dels bör ge granskande myndigheter i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader och möjliga konsekvenser för ekonomisk jämställdhet.

4. **Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (S)**

av Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amloh (S), Adrian Magnusson (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:1697 av Aida Birinxhiku (S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 22 och 23 samt

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 55, 56 och 64, bifaller delvis motionerna

2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4,

2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 9,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 4,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 105, 106, 113 och 118 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84 och avslår motionerna

2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 5,

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 10,

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 14,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 12 och 21 samt

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 72.

Ställningstagande

Varje dag utsätts flickor och kvinnor för trakasserier, våld och sexualbrott. Våldet orsakar stort lidande, det kränker och begränsar kvinnors grundläggande fri- och rättigheter och ger men för livet. Det drabbar också barn som kan tvingas bevittna våld och övergrepp. Våld och hot om våld begränsar även tryggheten och friheten för de kvinnor som inte utsätts direkt. Sverige kan bättre än så här. Som utskottet konstaterar pågår det arbete på många olika håll inom detta område. Vi anser dock att än mer måste göras för att stärka arbetet mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Så länge en enda kvinna skadas av sin partner eller före detta partner har vi inte gjort tillräckligt. Vi måste fortsätta att vända på varje sten för att få slut på mäns våld mot kvinnor, och vi anser därmed att regeringen bör

- göra en översyn när det gäller ekonomiskt våld i syfte att kartlägga våldets omfattning och konsekvenser samt föreslå nödvändiga reformer

- tydligare inkludera ekonomiskt våld i allt arbete för att bekämpa mäns våld mot kvinnor
- inkludera i kommande åtgärdsprogram mot våld i nära relationer dels åtgärder för att se till att våld i familjen inte osynliggörs inom det familjerättsliga området, dels åtgärder för att förebygga och bekämpa ekonomiskt våld
- tydligare uppmärksamma s.k. eftervåld och verka för att detta våld lagförs på samma sätt som det våld som förekommer när relationen fortfarande pågår
- genomföra det s.k. 99-punktsprogrammet i sin helhet samt föreslå nya åtgärder
- ta fram ett uppdaterat nationellt våldsförebyggande program.

5. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Ulf Lindholm (SD) och Anette Rangdag (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 9 och 10, bifaller delvis motionerna

2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 4,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 12,

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 55,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 113 och 118 samt

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84 och

avslår motionerna

2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3 och 5,

2023/24:1697 av Aida Birinxhiku (S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 14,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4 och 21,

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 22 och 23,

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 56 och 64 samt

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 72, 105 och 106.

Ställningstagande

Det utbredda kvinnovåldet skapar en otrygghet för den kvinnliga delen av befolkningen som i sin tur leder till oacceptabla inskränkningar i kvinnors frihet och livsmönster. Kvinnovåld är ett betydande jämställdhetsproblem som måste tas på största allvar. Våld kan aldrig accepteras, och vi vill understryka att detta gäller oavsett kön på förövaren eller den drabbade.

Ett område där vi anser att det måste göras mycket mer är det s.k. eftervåldet, dvs. sådant våld som sker efter att en relation upphör. Att motverka eftervåld kräver en strategi som involverar samhället som helhet, inklusive polis, socialtjänst, sjukvård och rättsväsen. Det är viktigt att individer som lämnar en våldsamt relation får tillräckligt skydd för att minimera risken för eftervåld. Det är även viktigt att det finns tillgängliga resurser för att ge stöd och rådgivning. Medvetenheten om eftervåld måste också öka genom bl.a. utbildningsinsatser. Vidare anser vi att det behövs en starkare lagstiftning mot våld i nära relationer och effektivare rättsliga åtgärder. Vi anser att regeringen i enlighet med det anförda bör vidta ytterligare åtgärder för att motverka och bekämpa eftervåld.

Vi menar vidare att det kvinnohat som förekommer inom den s.k. incelrörelsen måste ges ökad uppmärksamhet. Skulden för den ofrivilliga ensamheten och känslan av utanförskap läggs inom gruppen incelpersoner inte sällan på det motsatta könet, vilket kan resultera i ökat kvinnohat och i de mest extrema fallen också i attentat riktade mot kvinnor. Det behövs ytterligare kunskap på området. Utifrån kunskapsinhämtningen bör sedan åtgärder vidtas för att motverka och hindra att oskyldiga människor kommer till skada för att samhället agerat för sent. Som konstateras av utskottet bedrivs kunskaps- höjande och våldsförebyggande arbete i många olika sammanhang. Vi välkomnar givetvis detta och noterar även det förslag om ett stärkt straffrättsligt skydd mot brott med hatmotiv som avser kön som lagts fram av Utredningen om barns skydd mot sexuella kränkningar samt vissa frågor om brott mot kvinnor och äldre. Till skillnad från utskottet menar vi dock att än mer måste göras på området. Vi anser därmed att regeringen bör agera för att ytterligare uppmärksamma den nämnda problematiken med kvinnohat och säkerställa att det sätts in adekvata åtgärder och insatser.

6. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4, 12 och 21, bifaller delvis motionerna
 2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4,
 2023/24:1697 av Aida Birinxhiku (S) yrkandena 1 och 2,
 2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,
 2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 9,
 2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 23,
 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 55,
 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 105, 106, 113 och 118 samt
 2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84 och avslår motionerna
 2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 5,
 2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 10,
 2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 14,
 2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 22,
 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 56 och 64 samt
 2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 72.

Ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor är ett akut och brett samhällsproblem som begränsar flickors och kvinnors frihet och vardag. Våldet förekommer i alla åldrar, i alla samhällsklasser och i hela Sverige. Våldet måste få ett slut, och samhället måste fullt ut stötta den som väljer att lämna en våldsamt relation. Att lämna kan vara det absolut svåraste beslutet att ta för kvinnor som lever i en våldsamt relation. Att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt är en skyddande faktor. Ekonomiskt våld bör erkännas och ses som en egen form av mäns våld mot kvinnor i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Jag anser därmed att regeringen i enlighet med det anförda än tydligare bör uppmärksamma och inkludera ekonomiskt våld i arbetet mot mäns våld mot kvinnor.

Tydligare fokus bör också läggas på de kränkande eller våldsamma handlingar som sker efter det att en relation upphör, s.k. eftervåld. Till skillnad från utskottet anser jag att problemet med eftervåld inte ges tillräcklig uppmärksamhet. Jag anser därför att regeringen bör ge Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga eftervåldet och samverka med andra myndigheter för att öka medvetenheten om eftervåldet samt upprätta åtgärdsprogram för att stoppa detta våld.

När det gäller arbetet mot prostitution och människohandel noterar jag liksom utskottet de uppdrag som Jämställdhetsmyndigheten har på detta område. Till skillnad från utskottet menar jag dock att än mer måste göras för att få genomslag för den svenska lagstiftningen mot sexköp. Denna lagstiftning är ett starkt verktyg och en förutsättning för arbetet mot prostitution och människohandel. Sedan lagstiftningen trädde i kraft har den haft stor betydelse

för att förebygga och bekämpa prostitution, och den har även haft en viktig normativ betydelse. Med det anförda anser jag att regeringen bör ge ett informationsuppdrag om den s.k. sexköpslagen till Jämställdhetsmyndigheten som är beständigt över tid.

7. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, punkt 2 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3–5,
2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 14,
2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 72, 105, 106, 113 och 118 samt
2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 84,
bifaller delvis motionerna
2023/24:1697 av Aida Birinxhiku (S) yrkandena 1 och 2,
2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 1,
2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 9,
2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkandena 4 och 12,
2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 23 och
2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 55 och
avslår motionerna
2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 10,
2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 21,
2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 22 och
2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkandena 56 och 64.

Ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor är ett av Sveriges största samhällsproblem och måste motverkas med samma kraft som kampen mot gängkriminaliteten. Vi måste kraftsamla och motverka alla former av våld. Våld i nära relationer kan komma i många olika skepnader – det fysiska och psykiska är välkänt för många, medan det ekonomiska våldet länge har skett i skymundan. Det är också viktigt att belysa den våldsspiral som kan starta när den våldsutsatta lämnar en relation. Detta s.k. eftervåld kan t.ex. vara såväl fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt som juridiskt. Många blir under relationen hotade med att de inte skulle klara sig utan förövaren, att de inte ska få ett öre eller att de ska bli av

med barnen. Det kan handla om allt från hot och misshandel till att sprida rykten. Gemensamma barn drabbas också av eftervåldet.

Under Miljöpartiets tid i regering initierades en lång rad insatser för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, men mycket arbete återstår. Till skillnad från utskottet anser jag att regeringen kan arbeta ännu aktivare på området. Jag anser därmed att regeringen bör

- satsa mer på det våldsförebyggande arbetet, dels på lång sikt genom att verka för förändrande normer och attityder, dels på kortare sikt genom arbete riktat direkt mot våldsutövare
- satsa mer på forskning om våld mot kvinnor som en del i arbetet med att stärka jämställdheten i det samiska samhället
- kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor för att bättre kunna förebygga och bekämpa denna form av våld
- tillsätta utredningar om det ekonomiska våldet och även s.k. eftervåld med uppdrag att kartlägga hur detta tar sig uttryck och lämna konkreta förslag på åtgärder för att stoppa dessa former av våld. Som en del i uppdraget bör ingå att komma med förslag på hur personer utsatta för ekonomiskt våld ska få skydd, hjälp och stöd för att åstadkomma en rättvis bodelning.

8. Nollvision för mäns våld mot kvinnor, punkt 3 (S, V, C, MP)

av Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amloh (S), Cicie Weidby (V), Leila Ali Elmi (MP), Adrian Magnusson (S), Jonathan Svensson (S) och Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 88,

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 2 och

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 63.

Ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor är ett omfattande samhällsproblem som kränker och begränsar våldutsatta kvinnors grundläggande fri- och rättigheter. Våldet är utbrett och allvarligt och orsakar stort lidande. Det får livslånga konsekvenser för de som utsätts. Den situation vi har i dag i Sverige när det gäller våld mot kvinnor och flickor är oacceptabel och ovärdig ett av världens mest jämställda länder. Vi välkomnar det arbete som bedrivs på bred front för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer, men det är

tydligt att mer måste göras för att verkligen få genomslag för detta arbete och åstadkomma förändring. En nollvision för mäns våld mot kvinnor skulle utgöra en tydlig signal om att samhället behöver kraftsamla ytterligare och vara ett viktigt styrmedel i det fortsatta arbetet.

När det gäller det tillkännagivande om att införa en nollvision för våld i nära relationer som riksdagen fattade beslut om förra året håller vi fast vid den gemensamma uppfattning som vi då gav uttryck för, nämligen att nollvisionen bör vara formulerad som en nollvision för mäns våld mot kvinnor. Självfallet förtjänar allt våld i nära relationer största möjliga uppmärksamhet, men det stora strukturella problemet handlar om just mäns våld mot kvinnor och detta menar vi också måste avspeglas i formuleringen av nollvisionen.

Liksom utskottet har vi naturligtvis noterat det utredningsförslag om ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld som nyligen presenterats på uppdrag av regeringen.

Med de mer inkluderande formuleringar som förespråkas av regeringspartierna och Sverigedemokraterna när det gäller såväl en nollvision på området som det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet skymms sikten för det överordnade problemet – nämligen mäns våld mot kvinnor. Till skillnad från utskottet anser vi därmed att nollvisionen bör formuleras så att den tar sikte på just mäns våld mot kvinnor.

Med det anförda anser vi att regeringen bör vidta åtgärder för att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor.

9. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (S)

av Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amloh (S), Adrian Magnusson (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 60 och
avslår motionerna
2023/24:884 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2,
2023/24:924 av Ulrika Westerlund och Amanda Lind (båda MP) yrkande 1,
2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 1,
2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 26 och
2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 94.

Ställningstagande

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra. Hela samhället måste således sluta upp och kraftfullt reagera mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Flera viktiga steg har tagits under de två senaste mandatperioderna när det gäller såväl straffskärpningar som förebyggande arbete, bl.a. har hedersmotiv gjorts till en försvårande omständighet när domstolen bestämmer straffet för ett brott, och brottet hedersförtryck har införts i brottsbalken. Ytterligare steg behöver dock tas. I det 99-punktsprogram som togs fram 2021 när vi socialdemokrater var i regeringsställning finns ett flertal viktiga åtgärder mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Därmed anser vi att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck. I det ligger att ta till vara och genomföra förslagen i det nämnda åtgärdsprogrammet.

10. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 26,

bifaller delvis motion

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 94 och

avslår motionerna

2023/24:884 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2,

2023/24:924 av Ulrika Westerlund och Amanda Lind (båda MP) yrkande 1,

2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 1 och

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 60.

Ställningstagande

Inom ramen för januariavtalet var Centerpartiet med och genomförde ett omfattande reformpaket för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, bl.a. ett antal viktiga lagändringar inom straffrättens område och framtagande av en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Stora satsningar har också gjorts på kunskapshöjande åtgärder i fråga om hedersproblematik, men mer behöver göras. Enligt min mening behövs såväl kompetens som reell samverkan mellan myndigheter för att kunna förebygga och upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck i tid.

Som konstateras av utskottet pågår kunskapshöjande arbete i många olika sammanhang, men till skillnad från utskottet anser jag att det finns anledning att stärka detta arbete ytterligare. Jag anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder för att se till att yrkesverksamma inom offentligt finansierad verksamhet som möter barn och unga har kompetens och verktyg för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck.

11. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:924 av Ulrika Westerlund och Amanda Lind (båda MP) yrkande 1 och

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 94, bifaller delvis motion

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 26 och avslår motionerna

2023/24:884 av Markus Wiechel (SD) yrkande 2,

2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 1 och

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 60.

Ställningstagande

Att det finns gedigen kunskap och kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck är centralt. Kompetensen kring frågans komplexitet behöver finnas i hela landet och inom flera sektorer. Skälen som framhölls inför inrättandet av Nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck handlade bl.a. om att kompetensen var bristande och att det var viktigt att samla de människor som fanns i landet som behärskade frågan om hedersrelaterat våld och förtryck för att säkerställa ett kraftfullt agerande. Det kan dock finnas en sårbarhet i att samla kompetensen på detta sätt, och risken är att kompetensen blir för personbunden. Det finns därför anledning att se över om inte det aktuella uppdraget bör flyttas från Länsstyrelsen i Östergötlands län till Jämställdhetsmyndigheten. En sådan flytt skulle kunna medföra en samordning av uppdrag på området och en effektivisering av arbetet utifrån de sex jämställdhetspolitiska delmålen. Jag anser därmed att regeringen i enlighet med det anförda bör överväga en flytt av Nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Många och viktiga steg har tagits för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, men jag kan samtidigt konstatera att det finns mycket kvar att göra. Det behövs bl.a. ytterligare åtgärder för att se till att samhället har förmåga att agera så tidigt som möjligt. Jag anser därmed att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och kan agera så tidigt som möjligt.

12. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (S)

av Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S), Adrian Magnusson (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S) och

avslår motionerna

2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20,

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9,

2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 36,

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 2,

2023/24:1240 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 37,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12 samt

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 50, 64 och 65.

Ställningstagande

Sverige är ett mångkulturellt land med en betydande andel av befolkningen som har icke-svensk bakgrund. Inom denna mångfald ligger en potential för innovation och utveckling som enbart kan realiseras genom att säkerställa jämlikhet och inkludering på arbetsmarknaden. Trots tidigare insatser visar data från Statistiska centralbyrån och universitetsforskning att strukturell diskriminering utgör hinder för detta, särskilt när det gäller etnisk bakgrund. Utmaningarna manifesterar sig genom betydande skillnader i arbetslöshet och lönenivåer mellan inrikes och utrikes födda, samt genom upplevd diskriminering under rekryteringsprocesser för individer med icke-svenskklingande namn. Vi kan tyvärr också konstatera att etnisk segregation är starkt korrelerad med socioekonomisk segregation, vilket ytterligare förstärker känslan av utanförskap och marginalisering.

Det är angeläget att regeringen adresserar och vidtar åtgärder för att göra slut på dessa strukturella orättvisor. En utredning, som också inkluderar röster från de diskriminerade grupperna, bör därför tillsättas i syfte att granska och analysera förekomsten av strukturell diskriminering på arbetsmarknaden, med ett särskilt fokus på etnisk bakgrund. Därefter bör konkreta och handlingskraftiga åtgärdsplaner för att främja en mer inkluderande arbetsmarknad utformas och genomföras. Vi beklagar att utskottet inte tycks se allvaret och det omgående behov av att agera för att motverka och bekämpa den strukturella diskriminering som förekommer på svensk arbetsmarknad.

Vi anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning i enlighet med vad vi anfört ovan.

13. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Ulf Lindholm (SD) och Anette Rangdag (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9 samt

2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 36 och

avslår motionerna

2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20,

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 2,

2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S),

2023/24:1240 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 37,

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12 samt

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 50, 64 och 65.

Ställningstagande

Vi delar inte utskottets uppfattning att det i dag råder en väl avvägd ordning när det gäller s.k. positiv särbehandling. Vi anser att positiv särbehandling och kvotering förstärker synen på personer som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Vägen till bejakande av individuella val och bedömning av individen efter personliga egenskaper snarare än kön kan aldrig gå genom särbehandling. Det är vår övertygelse att det individuella perspektivet aldrig får överskuggas av ideal och målbilder om en viss fördelning. Vi anser därför att regeringen bör återkomma med förslag som innebär att alla

former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön avvecklas inom offentlig verksamhet.

Vi vill också framhålla principen om lika lön för lika arbete. Detta bör vara en självklarhet. Vi kan konstatera att det inte är enkelt att få en klar bild av hur stort problemet med osakliga löneskillnader relaterat till könstillhörighet egentligen är. Att det över huvud taget förekommer att människor i landet får en lägre lön än vad de egentligen har rätt till, endast baserat på sin könstillhörighet, är dock oacceptabelt. Vi anser att det är positivt att årliga lönekartläggningar har återinförts, och för att säkerställa maximal effekt bör effekterna av lönekartläggningar regelbundet utvärderas. Det är ett faktum att kvinnor som grupp har en sämre löne- och pensionsutveckling än män. Ytterligare fokus behöver således läggas på att identifiera vad de oförklarade löneskillnaderna beror på samt motverka dessa. Vi anser därmed att regeringen bör agera och vidta ytterligare åtgärder för att ökad ekonomisk jämställdhet ska uppnås mellan kvinnor och män.

Det finns vidare enligt vår mening för lite kunskap när det gäller frågan om kvinnor och män har lika möjligheter inom jordbruket. Det är känt att jordbruket är mansdominerat, men jämställdhet handlar om samma möjligheter, inte lika utfall. En utredning med uppdrag att se över om möjligheterna att bli jordbrukare skiljer sig mellan könen och vad eventuella skillnader kan bero på bör tillsättas. Utredningen bör se bortom statistik över utfall, och utfallet bör inte förväxlas med möjligheter. Vi noterar de åtgärder som utskottet lyfter fram för att främja jämställdhet i arbetslivet, men anser inte att detta är tillräckligt för att ge svar på varför det är så få kvinnor inom jordbruket. Vi anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning i enlighet med vad vi anfört ovan.

14. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20 samt

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 2 och

avslår motionerna

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9,

2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 36,

2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S),

2023/24:1240 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 37,
2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12 samt
2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 50, 64 och 65.

Ställningstagande

Arbetsgivare har ett ansvar att förebygga diskriminering i arbetslivet genom aktiva åtgärder. Som bl.a. funktionsrättsrörelsen har påpekat är dock reglerna om aktiva åtgärder otydliga och tillsynen otillräcklig, vilket leder till att överträdelser sällan eller aldrig får konsekvenser. I betänkandet Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen finns förslag som innebär att Diskrimineringsombudsmannen ska ges rätt att ta fram föreskrifter för att konkretisera vad arbetsgivare är skyldiga att göra för att förebygga och motverka diskriminering. Till skillnad från utskottet menar jag att utredningens förslag bör genomföras utan ytterligare fördröjning, och jag anser att regeringen skyndsamt bör gå vidare med förslaget.

Den som diskrimineras bör drabbas av kännbara ekonomiska konsekvenser. Även när det gäller denna fråga anser jag till skillnad från utskottet att det är angeläget att skyndsamt vidta åtgärder för att ändra lagstiftningen. Jag anser därmed att regeringen bör återkomma med förslag på höjda sanktionsavgifter mot brister i arbetet med aktiva åtgärder.

Jag anser vidare att det inte görs tillräckligt när det gäller den diskriminering som nyanlända och utrikes födda utsätts för. Diskrimineringsfrågor är komplexa. Det är ofta svårt att bevisa att diskriminering förekommit, och det är även svårt att motverka diskrimineringen. Därför bör en kriskommission mot diskriminering tillsättas med uppdrag att arbeta för en samlad lösning på försörjningsbehoven och mot strukturell diskriminering. En sådan kommission bör ta till vara den omfattande akademiska kunskapen om diskrimineringsfrågor och arbetsmiljöfrågor och lämna förslag på en konkret och framsynt politik för att säkra de långsiktiga försörjningsbehoven på arbetsmarknaden med särskilt fokus på de sektorer som är ett direkt offentligt ansvar. I uppdraget till kommissionen bör även ingå att se över straffsatser och skadeståndsnivåer i diskrimineringsärenden. Jag anser därmed att regeringen bör tillsätta en kriskommission mot diskriminering med den inriktning som jag redogjort för ovan. Det är olyckligt att inte utskottet också ser detta behov av att agera med kraft mot den strukturella diskriminering som förekommer i samhället.

15. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (C)

av Helena Vilhelmsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:1240 av Martina Johansson (C) yrkande 4 och

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 37 och avslår motionerna

2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20,

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9,

2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 36,

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 2,

2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S),

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12 samt

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 50, 64 och 65.

Ställningstagande

Målet om lika lön för likvärdigt arbete är centralt och vi måste fortsätta arbetet för att nå detta. Vi behöver, liksom andra nordiska länder, arbeta med att ta nya steg och utreda nya sätt för att minska lönegapet mellan kvinnor och män. Jag noterar liksom utskottet det arbete som pågår, men det som görs kan enligt min mening inte anses vara tillräckligt för att minska lönegapet. Jag anser därmed att regeringen bör agera och utreda nya sätt för att minska det oförklarade lönegapet mellan kvinnor och män.

När det gäller de krav som finns på arbetsgivare att arbeta med aktiva åtgärder kan det konstateras att kraven i princip är desamma oavsett hur många anställda ett företag har. Detta hindrar tillväxt i de mindre företagen. Det finns förvisso en viss differentiering, men det behövs betydligt större anpassningar av regelverket för att regelbördan inte ska vara för stor för mindre företag. Jag anser därmed att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur kraven på aktiva åtgärder i diskrimineringslagen kan differentieras utifrån storleken på företaget.

16. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkandena 9 och 12 samt 2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 50, 64 och 65 samt avslår motionerna

2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 19 och 20,

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkandena 1 och 9,

2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 36,

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 2,

2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S),

2023/24:1240 av Martina Johansson (C) yrkande 4 och

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C) yrkande 37.

Ställningstagande

Kommissionen för jämställda livsinkomster har visat att det förekommer en ojämn fördelning av bl.a. ekonomiskt bistånd, statliga stödåtgärder, företagsstöd och arbetsmarknadsåtgärder. Kvinnor tar i högre grad än män del av stödåtgärder som är inkomstprövade och ersättningar som kompenserar för inkomstbortfall, som sjukpenning eller föräldrapenning. Män tar i stället del av insatser som för dem närmare arbetsmarknaden eller ger dem bättre förutsättningar att ackumulera inkomster av arbete eller kapital. Denna del av ojämsliddheten måste adresseras, och jag anser därmed att regeringen genom ytterligare åtgärder bör verka för att sluta lönegapet och för att uppvärdera kvinnodominerade yrken.

Det behövs fler kvinnor på ledande positioner i samhället, t.ex. på ordförandeposter, som professorer och chefer. Den offentliga sektorn har ett extra stort ansvar för att medverka till en aktiv rekrytering av kvinnor till ledande positioner. Det är nödvändigt att bryta den ordning som finns i samhället där män har förtur till vissa positioner. Jag noterar det som utskottet lyfter fram om de krav på åtgärder som finns för att främja en jämn könsfördelning. Detta är givetvis bra, men mer behöver göras. Jag anser att kvotering i högre grad måste ses som en möjlighet för att komma till rätta med underrepresentationen av kvinnor på ledande positioner. Därmed anser jag att regeringen bör återkomma med förslag på hur en utveckling mot fler kvinnor på ledande positioner kan åstadkommas.

När det gäller den strukturella diskriminering och särbehandling av utrikes födda kvinnor som konstaterats hos Arbetsförmedlingen och andra myndigheter är det högst angeläget att varje myndighet ser till att göra allt för att inte hamna där igen. Jag noterar liksom utskottet det arbete som flera myndigheter bedriver när det gäller fokusgruppen arbetslösa utrikes födda kvinnor, men menar att mer måste göras för att säkra en jämställd etablering. Jag anser därmed att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att myndigheterna arbetar med dessa frågor i sina respektive verksamheter.

Det är angeläget att fortsätta förstärka arbetet mot diskriminering, rasism och segregation, och en viktig del i detta är att diskriminering måste kosta för de som diskriminerar. Jag anser därmed att regeringen bör återkomma med förslag om skarpare sanktioner mot arbetsgivare som diskriminerar.

17. Åtgärder mot åldersdiskriminering, punkt 6 (S)

av Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S), Adrian Magnusson (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 57 och avslår motion

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 7 och 8.

Ställningstagande

Trots den positiva utvecklingen med ökande medellivslängd och fler friska levnadsår finns det fortsatt många som sitter med stereotypa föreställningar om de personer som i olika sammanhang betecknas som ”äldre”. Ålderism handlar om fördomar och stereotypa föreställningar om ålder och konsekvenserna av dessa. Problemet kan existera både som stereotypa attityder och som diskriminerande bestämmelser och praktiker. Vi vill understryka det ansvar som samhället har att motverka ålderism, och vi anser till skillnad från utskottet att det behöver vidtas ytterligare åtgärder. Vi anser därmed att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att kartlägga och analysera hur ålderismen kommer till uttryck i det svenska samhället och lämna förslag på åtgärder för att motverka ålderismen.

18. Åtgärder mot åldersdiskriminering, punkt 6 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 7 och 8 samt avslår motion

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 57.

Ställningstagande

En viktig uppgift för samhället är att se till att åsrika människor i så hög grad som möjligt kan fortsätta att leva sina liv som de själva vill, att de kan dela med sig av sin erfarenhet och kunskap och att samhället har sätt att värna och ta till vara denna erfarenhet och kunskap. Enligt det världsomspännande samhällsvetenskapliga forskningsprojektet World Values Survey är Sverige ett av de länder i världen där det förekommer mest ålderism och där respekten för äldre är låg. För att ta steg framåt på området och minska den ålderism och åldersdiskriminering som finns i dagens samhälle anser jag, till skillnad från utskottet, att mer måste göras och att regeringen bör

- ta initiativ till en nationell handlingsplan mot ålderism och åldersdiskriminering
- verka för att Diskrimineringsombudsmannens tillsyn av de aktiva åtgärder som görs för att förebygga åldersdiskriminering ökar
- verka för skarpare verktyg för Diskrimineringsombudsmannen när det gäller myndighetens tillsyn av åldersdiskriminering.

Andra diskrimineringsgrunder såsom etnicitet, funktionsnedsättning och kön och deras koppling till att också vara äldre innebär även risk för olika grader av diskriminering. Därför anser jag vidare att Diskrimineringsombudsmannen bör få i uppdrag att göra en analys som inkluderar ett intersektionellt perspektiv av diskrimineringsgrunderna utifrån ett äldreperspektiv.

19. Jämlikhetsdata, punkt 8 (V, MP)

av Ciczie Weidby (V) och Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 1 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 105.

Ställningstagande

Sverige präglas i dag av växande klyftor. Segregationen och ojämlikheten är som mest tydliga i relation till diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, nationell ursprung eller hudfärg samt religion eller annan trosuppfattning. Om vi ska kunna motverka diskriminering och ojämlikhet i samhället krävs kunskap om olika gruppers utsatthet. Jämlikhetsdata kan ge oss mer av sådan kunskap. Insamlingen av data bör bygga på samtycke, frivillighet och anonymitet och kan förslagsvis hanteras av Statistiska centralbyrån.

Till skillnad från utskottets avvisande inställning anser vi att det är hög tid att börja använda metoden jämlikhetsdata i Sverige för att därigenom skapa bättre förutsättningar att motverka diskriminering och bekämpa hatbrott. Vi anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder för att införa jämlikhetsdata som bygger på samtliga diskrimineringsgrunder som metod i Sverige.

20. Ändringar av diskrimineringslagen, punkt 9 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Ulf Lindholm (SD) och Anette Rangdag (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 13 och avslår motionerna

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 6,

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 12 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 153 och 154.

Ställningstagande

Den svenska diskrimineringslagen har enligt vår mening en otillfredsställande utformning eftersom den begränsas till de sju diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Personer som upplever negativ särbehandling på grund av exempelvis sjukdom, språk eller politisk åskådning omfattas således inte av diskrimineringslagstiftningen.

Under 2021 inkom drygt 5 000 anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen. Av dessa avskrevs en tredjedel eftersom de inte bedömdes uppfylla rekvisiten för någon av de sju diskrimineringsgrunderna. I stället för att löpande bredda och revidera lagstiftningen samt införa nya diskrimineringsgrunder som kan behöva revideras över tid, eller som riskerar exkludera någon grupp eller kategori av människor, bör diskrimineringslagen ändras på så sätt att de sju diskrimineringsgrunderna ersätts av ”otillbörlig särbehandling” som därmed skulle fånga upp alla former av diskriminering.

Vi anser därmed att regeringen bör se över diskrimineringslagen och återkomma med förslag till ändring i enlighet med vad vi anfört ovan.

21. Ändringar av diskrimineringslagen, punkt 9 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 6,

bifaller delvis motion

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 154 och avslår motionerna

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 13,

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 12 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 153.

Ställningstagande

Tidöavtalet som den nuvarande regeringens makt vilar på handlar till övervägande del om att införa en mer repressiv politik mot människor på flykt, bl.a. ska inre utlänningskontroller och gränskontroller utökas och stärkas. Risker för att dessa insatser leder till ökad etnisk profilering är överhängande.

De personer som drabbats av diskriminering från polisen bör kunna få upprättelse. För detta krävs att diskrimineringslagen ändras så att även polisens åtgärder omfattas av lagen. På så vis kan problematiken synliggöras och åtgärdas. De som utsätts för etnisk profilering behöver känna att samhället står på deras sida och att polisen kan agera felaktigt och erkänna det. Jag beklagar att utskottet inte ser behovet av att skyndsamt genomföra denna lagändring.

Jag anser därmed att regeringen bör återkomma med förslag till ändring i diskrimineringslagen i enlighet med det anförda.

22. Ändringar av diskrimineringslagen, punkt 9 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 10,

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 12 och

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkandena 153 och 154,

bifaller delvis motion

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkande 6 och

avslår motion

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

Diskriminering är en del av alltför många individers vardag. För att vi ska få ett samhälle fritt från diskriminering behöver lagstiftningen utvecklas där det finns brister. Det finns således anledning att tillsätta en bred utredning med uppdrag att se över hur skyddet mot diskriminering ytterligare kan stärkas. Lagstiftningen behöver anpassas för att i större utsträckning kunna tillämpas vid diskriminering på grund av hudfärg, språk eller religion. En del i utredningens uppdrag bör även vara att överväga att införa språk som explicit diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Lagstiftningen bör vidare ta hänsyn till att diskrimineringsgrunder kan samspela och möjliggöra för ett intersektionellt perspektiv i tillämpningen. Andra frågor som bör utredas mer ingående är bl.a. arbetsgivares ansvar att arbeta aktivt mot trakasserier och sexuella trakasserier även när de utförs av tredje man samt det straffrättsliga skyddet när det gäller diskriminering. Därmed anser jag att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning med uppdrag att ytterligare stärka skyddet mot diskriminering. Jag beklagar att utskottet inte ser detta behov.

Det är vidare angeläget att säkerställa ett starkt skydd mot diskriminering från de rättsvårdande myndigheternas sida. Diskrimineringsombudsmannen och en rad antidiskrimineringsbyråer har framfört att dagens utformning av diskrimineringslagen, som undantar myndighetsutövning av bl.a. tull och polis, utgör en begränsning i individers skydd mot diskriminering från myndigheternas sida. Jag anser därmed att regeringen bör vidta åtgärder för att genomföra det förslag i denna fråga som presenteras i betänkandet Ett utökat skydd mot diskriminering.

23. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (S)

av Patrik Lundqvist (S), Serkan Köse (S), Sofia Amløh (S), Adrian Magnusson (S) och Jonathan Svensson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 11 och avslår motionerna

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 18,

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 159 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 66.

Ställningstagande

Ingen människa ska utsättas för diskriminering i Sverige. Från samhällets och politikens sida måste alla former av diskriminering motarbetas kraftfullt. I Diskrimineringsombudsmannens årsrapport framgår det att funktionsnedsättning som diskrimineringsgrund genererar störst andel anmälningar till myndigheten. Antalet har dessutom ökat kraftigt de senaste åren. Detta signalerar att politiken behöver höja ambitionerna. När det gäller diskrimineringsfrågornas mer praktiska dimensioner ser vi positivt på att Diskrimineringsombudsmannen har en ambition att driva fler diskrimineringsärenden till domstol. Att personer som har upplevt diskriminering får sin sak prövad är en förutsättning för ett effektivt och normerande antidiskrimineringsarbete. Utöver Diskrimineringsombudsmannens arbete vill vi även framhålla de viktiga insatser som antidiskrimineringsbyråerna och andra civilsamhällesaktörer gör för att förebygga och motverka diskriminering på samtliga grunder i olika delar av samhället.

Vi anser därmed att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa ett effektivt antidiskrimineringsarbete.

24. Diskrimineringsombudsmannen m.m., punkt 10 (MP)

av Leila Ali Elmi (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP) yrkande 18,

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 159 och

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP) yrkande 66 och

avslår motion

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S) yrkande 11.

Ställningstagande

Jag anser att samhällets stöd för den som utsätts för diskriminering måste bli bättre. Det är angeläget att fler får möjlighet att söka upprättelse när de utsätts för diskriminering. För att stärka arbetet mot diskriminering anser jag dels att Diskrimineringsombudsmannen bör driva fler enskilda mål, dels att det bör göras en satsning på antidiskrimineringsbyråernas verksamhet.

Jag anser därmed att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att stärka de nämnda aktörernas arbete mot diskriminering.

Särskilt yttrande

Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (SD)

Magnus Persson (SD), Ann-Christine Frohm Utterstedt (SD), Ulf Lindholm (SD) och Anette Rangdag (SD) anför:

Vid utskottets behandling av motioner om åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m. har vi försökt att få stöd för kommittémotion 2023/24:386 (SD) yrkandena 1 och 9 och motion 2023/24:403 (SD) yrkande 36 med den motivering som vi ger uttryck för i vår reservation (res. 13). Eftersom vi inte har fått stöd för vårt förslag har vi i andra hand gett stöd till det alternativ som regeringspartierna (M, KD, L) förespråkar.

Om vårt förslag till ställningstagande i fråga om åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m. (res. 13) avslås i den förberedande omröstningen i kammaren avser vi därför att i huvudomröstningen stödja det alternativ som föreslås av företrädarna för regeringspartierna (M, KD, L), dvs. att riksdagen ska avslå de motionsyrkanden som är aktuella under punkt 5.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:76 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör genomföra förslaget i SOU 2020:79 om att Diskrimineringsombudsmannen ska ges rätt att ta fram föreskrifter för att konkretisera vad arbetsgivare är skyldiga att göra för att förebygga och motverka diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på höjda sanktionsavgifter mot brister i arbetet med aktiva åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:327 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt behandlats i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:386 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla all form av kvotering inom offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera de mätbara nyckeltalen för att uppnå en jämn fördelning av makt och inflytande och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vad regeringen bör beakta kring hur ekonomisk jämställdhet uppnås i samhället och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda diskrimineringslagen till otillbörlig särbehandling och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:403 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om kvinnor har samma möjligheter som män att bli jordbrukare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att upprätta jämlikhetsdata som bygger på samtliga diskrimineringsgrunder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en kriskommission mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska göra en översyn av diskrimineringslagen i syfte att se över möjligheten att låta denna omfatta polisiära ingripanden och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:685 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor för att bättre kunna förebygga och bekämpa det ekonomiska våldet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en bred utredning om de vanligaste formerna av eftervåld för att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur våldsutsatta utsatta för ekonomiskt våld ska få skydd, hjälp och stöd för att åstadkomma en rättvis bodelning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:884 av Markus Wiechel (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att identifiera utsatta grupper i samhället och ge dem stöd och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:924 av Ulrika Westerlund och Amanda Lind (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck till Jämställdhetsmyndigheten från Länsstyrelsen Östergötland och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:953 av Björn Wiechel (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en jämställdhetskommission med syftet att öka jämställdheten i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1029 av Dzenan Cisija (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av strukturell diskriminering på arbetsmarknaden med särskilt fokus på etnisk bakgrund, samt en översyn kring hur man ska minska diskrimineringen och främja en mer inkluderande arbetsmarknad, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1240 av Martina Johansson (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning om att se över hur lagstiftningen kan differentieras utifrån storleken på företaget och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1396 av Ann-Sofie Alm (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta fram en nationell handlingsplan mot hederskulturens brott och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om språk ska införas som diskrimineringsgrund och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1697 av Aida Birinxhiku (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ekonomiskt våld mot kvinnor ska ingå i den nationella strategin och i det särskilda åtgärdsprogrammet mot mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn kring det ekonomiska våldet mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1735 av Robert Hannah m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillsätta en utredning som ska se över bredden av ekonomiskt våld mot kvinnor och ge förslag på hur samhället kan bekämpa ekonomiskt våld och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2073 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder mot eftervård och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta behovet av ökad kunskap och åtgärder mot kvinnohat och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av att förstå strukturellt våld och dess konsekvenser och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa rasism och diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka jämställdheten i det samiska samhället och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2499 av Helena Vilhelmsson m.fl. (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ekonomiskt våld bör erkännas och ses som en egen del i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Jämställdhetsmyndigheten bör få i uppdrag att kartlägga eftervåldet och samverka med myndigheter för att stoppa detta våld och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge ett informationsuppdrag om sexköpslagen till Jämställdhetsmyndigheten som är beständigt över en längre tid och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkesverksamma inom offentligt finansierad verksamhet som möter barn och unga ska få kompetens och verktyg för att upptäcka hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att analysera hur det oförklarade lönegapet mellan kvinnor och män kan minskas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och analysera hur ålderism kommer till uttryck och lämna förslag på åtgärder för hur ålderism kan motverkas och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2621 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa alla former av diskriminering och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2636 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den kommande åtgärdsplanen mot våld i nära relation också ska inkludera åtgärder för att kartlägga, förebygga och bekämpa att våld i familjen osynliggörs inom det familjerättsliga området, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den kommande åtgärdsplanen mot våld i nära relation också ska inkludera åtgärder för att förebygga och bekämpa ekonomiskt våld och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om eftervård och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra 99-punktsprogrammet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nollvision för mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt våldsförebyggande program och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett intersektionellt perspektiv i arbetet med jämställdhetsmålen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta förebyggande mot destruktiva mansnormer och begränsande normer och värderingar och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge granskande myndigheter i uppdrag att analysera förekomsten av osakliga könsskillnader samt analysera möjliga konsekvenser för ekonomisk jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sluta lönegapet och se till att kvinnodominerade yrken värderas högre och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvotering i högre grad ska ses som en möjlighet att nå jämställdhet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Diskrimineringsombudsmannen ska ha möjlighet att driva fler enskilda mål och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omarbета indikatorerna inom målområdet Ekonomisk jämställdhet på det sätt som Jämställdhetsmyndigheten föreslår och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på det våldsförebyggande arbetet på kort och lång sikt och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se till att alla samhällsinstanser har kompetens att identifiera hedersförtryck och agerar så tidigt som möjligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kategorisera ekonomiskt våld som en egen form av mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om det ekonomiska våldet och tillkännager detta för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en bred utredning för att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om det ekonomiska eftervåldet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att kartlägga eftervåldets uttryck och lämna konkreta förslag på lösningar och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa jämlikhetsdata och tillkännager detta för regeringen.
153. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en bred utredning om hur diskrimineringslagen kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.

154. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa ett heltäckande skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
159. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka antidiskrimineringsbyråerna och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2691 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att säkerställa att den strukturella diskriminering som funnits hos såväl Arbetsförmedlingen som andra myndigheter inte återupprepas och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att fortsätta förstärka arbetet mot diskriminering, rasism och segregation och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjlighet till skarpare möjligheter till sanktioner mot arbetsgivare som diskriminerar, t.ex. genom vite, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på antidiskrimineringsbyråer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att diskrimineringen mot äldre och ålderismen måste minska i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att DO:s tillsyn av de aktiva åtgärder som görs för att förebygga åldersdiskriminering behöver öka och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en nationell handlingsplan mot ålderism och åldersdiskriminering bör tas fram och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att DO behöver få skarpare verktyg för sin tillsyn av åldersdiskriminering och tillkännager detta för regeringen.